

POPAS DUPĂ UN AN Testament

de VICTOR POPESCU

Cu îndreptățită emoție, „Universul-Literar” își serbează în acest număr un an de reparație. Un an în care și-a dat toate silințele să se apropie de ceea ce răvnește să fie: o revistă bună de literatură și cultură. Rădăcinile strădaniilor noastre sunt încă o chestiune de viitor. Realitatea lor concretă rămâne să se evidențieze treptat.

Pentru moment, noi nu putem decât să mărturisim deschis și sincer, năzuințele noastre.

Revista și-a reluat apariția într-o epocă destul de acribie, când curente și tendințe străine de literatură care durează, destrămaseră adânc ogorul autentic al creației românești. Contra acestora se duse până atunci luptă memorabilă, angajând în arena scrisului nume ilustre. Dar, din nici o parte nu răsărea o formulă decisivă, care să însemneze câștigul practic al frământărilor teoretice. Nu aveam decât polemice ale căror străluciri pălăiau prea violent, ca să lumineze pașii sovăitori ai multora. „Universul Literar” a apărut imediat după momentele acestei aprige încordări teoretice, când în urma furtunii, nu se ivise nici un curcubeu ca să vedem sub ce semn se făcuse pace, nu se ridicase nici o formulă standard călăuzitoare. Este drept că nici „Universul Literar” nu a adus o formulă nouă.

El s'a ivit însă entuziast și fânăr, cu nădejdea că în coloana sa se deschide imparțial tuturor talentelor începătoare, ca și tuturor scriitorilor mari, va da prilej să se plămădească ceea ce literatura cu forță nouă, la care visăm. De când a apărut până astăzi, acesta a fost felul revistei. În această direcție și-a desfășurat toate silințele. A căutat, în primul rând, să răspândească în cercurile largi de cititori, literatura cea mai bine scrisă a autorilor contemporani consacrați — poezie, navelă, articol critic, etc.

A adus prin colaborările sale, vederile celor mai de seamă personalități, cari au discutat competențe, condițiile operelor de artă. Prin aceasta a vrut să fie de folos și tinerelor talente și publicului doritor de lămuriri în probleme de literatură și artă.

Convins fiind că frumusețile geografice ale țării trebuiesc să fie cunoscute de toți scriitorii, a lansat ideea cunoașterii țării. În acest scop, paginile descriptive sau reportajii asupra orașelor țării au fost un prim pas. Alte reportajii — (Dobrogea, Bărăganul), au fost contribuții la programul de a înfățișa întreaga atmosferă autohtonă cu particularitățile ei.

Tot pentru cunoașterea țării, dar de data aceasta fiind vorba de o cunoaștere directă dela om la om, prin solidaritatea spirituală, s'a început, sub auspiciile revistei, organizarea șezătorilor în capitală și în provincii, al căror scop este să închege legătura între scriitorii și publicul cititor. „Universul Literar” a urmărit să prezinte pe tinerii scriitori, — cari mâine vor forma, — suntem în drept să credem — gloria țării, — publicului provinciilor doritor de cultură și încrezător în forțele de mâine ale neamului.

Prin aceasta, a trezit și interes în public pentru operele în circulație și a folosit și scriitorilor cari încă n'au posibilitatea să se afirme prin volume.

Pentru istoria literară, revista a publicat o serie de convorbiri cu văducele personalităților mari ale literaturii noastre, aducând un prețios material documentar. În ultima vreme, tot pentru folosul scriitorilor și al cititorilor, a hotărât să dea un spațiu de o pagină întreagă, cronice de informație mărunță, putând astfel oglinzi frământările scrisului dela noi și din străinătate.

În sfârșit, prin colecția „Universul Literar” nou înființată, revista vrea să lanseze operele scriitorilor într-o bibliotecă frumoasă tipărită și ieftină, realizând astfel într-un centru de activitate literară mai multe direcții de preocupări.

„Universul Literar” a început să se înfăptuiască în primul său an de apariție. Ne dăm seama că revista are lacune care trebuiesc umplute, deficiențe în realizările ei. Ea va încerca să le remedieze, conform felului ce și l-a propus: să pro-

voace în rândul scriitorilor, în special al celor tineri, entuziaști și dinamici, un stil viu de muncă, o febrilitate care să constituie o nouă formulă de creație. Căci repetăm ceea ce am precizat dela început, că noua formulă nu trebuie să fie numai de câștig învătătură rece a unei școli, o doctrină expusă teoretic, abstract. Ci suma de principii noi, ce s'ar înmănușă ca o formulă organică, trebuie să decurgă din opera unuia sau mai multora scriitori foarte talentați care să lase urme adânci întipărite în literatură.

Drumul pe care „Universul Literar” îl deschide astfel, nu se aseamănă cu procedeele vechilor curente, pe care le știm. Drumul acesta se caracterizează prin diversitatea și independența sa. El, în primul rând, face apel la valoarea personală a scriitorilor, iar ideile ce-l conduc, sunt cele organice și particulare oricărei opere. Idei care pot fi oricât de originale, noi nu vom sovăi să le acordăm ospitalitate, câtă vreme nu vor atinge principiile noastre fundamentale, care privesc, în creație, rânduiala și cuvântul românească. Căci convingerea noastră este că ideile sănătoase și sincere duc totdeauna la

izbândă. Dar, dacă ne înșelăm asupra unora, timpul le va face inofensive. Iar cele care vor izbândi, vor rămâne ca o pecete pentru revista ce le-a promovat.

Această concepție își are originea în constatarea că școlile, întotdeauna, afară de expunerile ideologice ce conducătorilor, au produs infloriri palide, reizbutind să creeze opere originale. Încredințarea noastră este că, dimpotrivă, producțiile originale determină școlile teoretice.

Așa dar, așteptăm scriitorii destoinici pe cari, după cum până acum i-am primit, vom continua să-i primim cu sinceritate și cu avântul pe care le mărturisim sub steaua literaturii înalte și a gândirii autentice.

Acesta este scopul „Universului Literar”, în acest sens își îndreaptă activitatea sa.

Înceind un an de literatură, și pornind la drum pentru realizarea celui de al doilea, vom continua să fim cu atenție încordată la frământările feurite ale artei și literelor, întâmpinând bucuroși talentele proaspete, răspândind scrisul autorilor consacrați, înlesnind scriitorilor relațiile vii cu publicul cititor al țării!

Aici, aici, la poarta vremii mele,

De ani și de tristețe mă desbrac

Și le arunc pe toate ca pe haine,

În clipa care vine, ca 'ntr'un lac.

Nu uit pe nimeni și nu uit nimic:

La fiecare las măcar un gând

Și pentru fiecare amintire

Câte o frunză 'n mine tremurând.

Las ție, frunte, mâna asta pală

Să te aline ca o mamă bună

Să-ți ție umbră și să te mângăie

Când cornul amintirilor te sună.

Și vouă, ochi, pădurea și lumina

Și cerul fără margine și 'nalt

Să-l împărțiți în două ca doi frați

Când tu lumina, zarea celălalt.

Și ție gând, își las ca unui fiu

Ce totdeauna mi-a știut iubirea,

Iți las trecutul meu, o umbră stearsă,

Iți las ca unui mag nemărginirea.

Și eu, acesta, care toată viața

M'am umilit și n'am știut socoate...

Biet nume fără rost de când mă știu

Plec singur și nemulțumit de toate...

VIRGIL CARIANOPOL

Trăire și conformism

de NICOLAE ROȘU

Fiecare vârstă își are meritele și meștecele ei. Suntem tineri nu pentru că avem o anumită vârstă, ci pentru că nu înregistram încă efectele unui fenomen de uzură; ajungem bătrâni nu pentru că trecem de anumită limită a tinereții, ci atunci când ne înțepim și nu mai suntem capabili de înțelegere, de prevedere și de creație: atunci când viscerile ni s'au sclerosat și reflexele au devenit greoaie, întârziate, când trăirea a devenit conformistă. Suntem totuși, împotriva oricărei osândiri biologice, solidari cu generația noastră. Într-nsa ne-am născut, cu ea vom trăi și tot cu ea vom muri. Suntem părtași la izbânzile și la înfrângerile ei. O solidaritate carnală, organică, de sânge și de viață, ne leagă de toată ritmica și mișcarea ei interioară. Nam trăit nici viața, nici ideile, și nici nu ne-am însușit idealurile generației care ne-a precedat. Sunt lucruri consumate, arse, moarte. Din cenușa lor deabia dacă se mai desprinde o pălpăire de viață.

Și nici prea tineri nu suntem pentru a ne putea crede solidari cu cei ce vor veni după noi. Pe aceștia, deabia îi cunoaștem, iar înțelegerea lor este un fenomen de timp. Orgoliul generației noastre a fost atât de mare, încât s'a întunecat privind înapoi, și s'a intristat privind înainte. Ori câte manifeste s'au redactat pentru cei ce vor veni după noi, ele nu au avut nici o valoare atâta vreme cât noi însine nu avem o disciplină, un ideal, o energie interioară care să ne orienteze faptele. Ori cât vom bărfi pe cei care ne-au precedat, nu vom izbui să-i depășim atâta vreme cât alături de critica noastră nu edificăm o operă traică, dinamică, sinteză a unui ideal colectiv, a unei simultaneități sufletești. Acesta este ceea ce numim noi fenomenul specific al fiecărei generații, fenomenul românesc al fiecărei epoci.

Ceace caracterizează fizionomia unei generații nu sunt elementele culturale, și nici o anumită credință despre fenomenele

ambiente, ci mai mult o atitudine în fața vieții, o trăire ideală care însuflețește și unifică energiile tuturor.

D. Al. Dima într-o lucrare de curând apărută: „Fenomenul românesc sub noi priviri critice” — cercetează părțile care sau enunțat în jurul acestei probleme.

Ele sunt dispartate sau incomplete; sunt orientate într'un sens sau în altul; mărturisesc totuși nevoia unei cristalizări. Căci dacă există un „apriorism românesc”, după cum spunea d. Lucian Blaga, el trebuie căutat într-o „viziune stilistică”, într-o transfigurare a elementelor caracteristice ale rasei. D. C. Rădulescu-Motru afirmă că satul, real și istoric, realizează „înfăptuirea unitară cea mai veche și cea mai originală a vieții politice și culturale românești”.

În fața acestor priviri critice d. Al. Dima, concretizează două concluzii deopotrivă de prețioase: „folclorul, nu poate fi socotit desigur ca un criteriu de caracterizare profundă a specificului național”.

Și cea de a doua: „Cât despre personalitățile creatoare, ele desinesc de asemenea „fenomenul românesc” în măsura numai în care transfigurează elementele populare specifice”.

În cadrele diferitelor mijloace de caracterizare a fenomenului românesc, se prenumără și „localismul creator”. Este categorică afirmația că „fermecătorul exemplul al celui Ion Creangă a căru românescă și universală prețuire, porcede tocmai din valorificarea unui cadru strict local”. Dar

(Urmare în pag. 7-a)

Nuvela lui Duiliu Zamfirescu — Faza finală: „O muză” —

de G. C. NICULESCU

John James, O muză și O partidă în trei sunt ultimele nuvele scrise de Duiliu Zamfirescu, caracterizate în primul rând prin greutatea de a fi diferențiate de amintirea propriu zisă. Toate trei sunt scrise la persoana I. Chiar când cel care povestește nu este autorul, ca în O muză, lucrurile sunt așa manevrate că tehnica expoziției nu se schimbă. Pentru Ibrăileanu, aceste bucăți erau „amintiri”. „Amintirea” este însă bucată literară în care autorul rămâne pe primul plan al acțiunii (și trebuie să ne gândim la Amintiri de Creangă, nu la Amintiri din Junimea de Panu); iar în aceste trei bucăți autorul se dă la fund, cu toate că este prezent și relatează, nejuicând nici un rol în O muză și unul fără însemnătate în ce privește desfășurarea acțiunii, în celelalte două. În orice caz, e o dovadă mai mult că genurile literare sunt neîncăpătoare pentru realități. Că bucițele în discuție sunt mai de grabă nuvele decât amintiri, o dovedește faptul că dialogul ocupă un loc extrem de important. Și este interesant că stilul acesta direct ia un rol precumpănitor tocmai acolo unde personajele sunt puse față în față, iar conflictul trăește și se actualizează, ceea ce înseamnă că amintirea încetează și în-

tervine procedul tehnic propriu nuvelei.

În O muză, una din aceste trei nuvele cu caracter memorialist, primul din cele două capitole pare inutil, cum este la Blaua Donau, la Jeana. El servește însă la încadrare și dă elemente de contrast. Nuvela e concepută pe tiparul: teatru în teatru. Autorul înfățișează Napoli, drumul făcut în tovărășia unor prieteni, spre Sorrento, și viețua mondenă de aici. Până când într-o seară, toți cei prezenți, în fugă sau mai insistent, sunt strânși în salonul doamnei Nicoletta, care roagă pe poetul della Rovere să spună ce este o muză. Atunci pe scena nuvelei apare o nouă scenă, unde protagonist și povestitor este della Rovere, care începe să povestească o întâmplare menită să arate ce este o muză. În acest moment, în care începe capitolul al doilea, începe nuvela propriu zisă.

Ea se încadrează în tema, atât de frecventă la Duiliu Zamfirescu, a dragostei nerealizate: tânăra fată care iubește și este respinsă. Dar sunt și alte elemente care, fără să altereze datele temei principale, vin să se alăture. În

(Urmare în pag. 2-a)

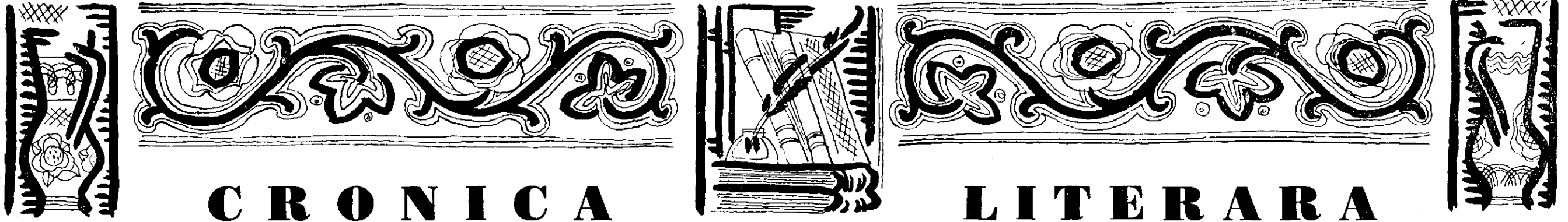
La chanceliere Olivier

François Clouet (1510-1572)

La chancelière Olivier (Viena)

CRONICA

LITERARA

de CONSTANTIN FANTANERU

VICTOR POPESCU: Biserica Neagră, nuvele

Colecția „Universul Literar”

In anii din urmă, am cunoscut destui tineri cari au debutat în literatură, cu volume de versuri, până să fi implinit 20 de ani.

Printre ei, și-au rotunjit unii convenabil numele de poet, încadrându-l delicat dar rezistent în rama noutății. S'ar părea că producțiile versificate sunt priincioase începutului timpuriu de carieră literară. Cu proza nu se întâmplă tot așa. Nu știm dacă putem cita vreun volum de nuvele, un roman, care, în vremea la care ne raportăm, să fi adus debutantului tânăr satisfacții durabile. Compunerile în proză întâmpină dificultăți serioase, de altă natură decât ale exprimării lirice — și pentru izbândă, ajutorul adus de timp este decisiv. Nu din tehnică decurge greutatea de a scrie o nuvelă sau un roman. Pentru că o carte defectuoasă sub raportul tehnic, poate fi valoroasă prin experiența însumată în ea, prin autenticitatea gândirii, prin spiritul de observație, sensibilitate, etc. A fost o preferință a vremii noastre chiar, cartea „document”, alcătuită fără plan de ansamblu și fără stil, prețioasă însă prin sinceritatea materialului uman, calitate fixată cu termenul „autenticitate”. Volumul de nuvele „Biserica Neagră”, de Victor Popescu, unul din rarii debutanți de 19 ani, nu aparține însă literaturii „documentare”, de care pomenim, ea nu este înrudită cu „jurnalul intim”, cu confesiunea, etc. Meritul ei de „autenticitate” îl stabilește autorul, nu vorbind despre el însuși, nu cerând să-i ascultăm suferințele sau exaltările proprii, cum fac cei mai mulți dintre confrății d-sale de emotivă tinerețe, ci descoperindu-ne o lume pe care o înțelege și o cunoaște de aproape, mai mult decât noi, și a cărei zugrăvire corectă și originală, stârnește o reală curiozitate. Lumea cunoscută de d. Victor Popescu formează stratul superior al societății românești, personagiile perindate în cele șapte nuvele ale cărții se desprind dintr-o galerie a aristocrației, adică a acelei păături pentru care cultivarea spiritului și împodobirea vieții cu toate lu-

minile trăului, sunt necesare și ajunse organice. Arta în primul rând, este ingredientul indispensabil al vieții și personagiile d-lui Victor Popescu nu se îndreaptă spre ea ca spre o treaptă ce trebuie urcată, ci ele o au în sânge cu respirații de armonie și rafinament! A sculta opere muzicale, a le executa, sau a vorbi despre ele nu reclamă, de pildă, nici un efort din partea eroilor, pentru că această artă s'a integrat în educația lor elementară. Deasemeni, a călători cu avionul, a străbate vertiginos distanțele cu mijloacele cele mai moderne, a împărți anul după anotimpuri și a locui la munte sau la mare, ascultând de preferințele rafinate ale nervozității moderne, — a pleca în străinătate și a te instala acolo, săvârșind lucrul ca un fapt natural din moment ce corespunde unei necesități, — toate aceste aspecte ale vieții înlesnite în grad înalt, sunt în nuvelele din „Biserica Neagră”, comportări obișnuite, împlinite fără gând de emfază sau epatare. Ba mai mult, toată această îmbelșugare a trăului, ajutorat de confort și de arte, rămâne exterioră sufletului, care nu se poate satisface cu atât și nu-și găsește fericirea. Nici un personaj din „Biserica neagră” nu este fericit și frumusețea cărții d-lui Victor Popescu reiese tocmai din această confruntare de planuri, al trăului modern îndestulat și al neliniștii spirituale, al setei după fericire și echilibru moral! Într'aceasta stabilim și meritul tânărului prozator, care și-a făcut debutul prin descrierea unei lumi pe care o cunoaște bine și, spre a spune astfel, o denunță. El dovedește spirit de observație fin, o serioasă pătrundere a caracterelor, o înțelegere strânsă a relațiilor cari garantează mulțumirea sufletească sau o strică, și prin modul cum judecă acțiunile personajilor, cum le îndreaptă sau le dezaproabă, își mărturisește viziunea matură ce o are despre personalitatea omenească. Pe deasupra, trebuie să facem și observația că nuvelele din „Biserica Neagră”, prezintă toate numai portrete de femei, numai eroine, pe primul plan. Chiar și

în „Mărturisire”, deși așezată mai în penumbră, tot enigmatică figură a unei femei determină caracterul ciudat al pianistului. Motivul pentru care și-a impus d. Victor Popescu să facă de preferință portrete de femei, se află în constatarea judicioasă, că în lumea desorșă de d-sa, în deosebi femeile sunt stăpânite de neliniști și suferințe. Bărbații sunt agitați mai mult după câștiguri și combinații sociale. Femeile însă, prin educația lor aristocratică, pregătite pentru contemplație și analiză, sunt mult mai pretențioase cu sufletul lor, pe care îl vor frumos, împodobit cu decoruri idealiste, — apărât ca o bijuterie, de ațingeri impure. Educația bărbaților

cina mediocrității de temperament a bărbatului, care, prudent și potolit, nu pricepe nevoia de expansiune a femeii și nu o ajută să-și cristalizeze sufletul fur-tunos.

Nefericită este deasemenea și Ileana Comșa, revoltată împotriva soțului brutal, egoist și nesincer. „Trupul meu era unicul său scop. Săracul suflet, nicio-dată n'a găsit alinare. În nici o vreme. Dacă încerca vreodată să apropie sufletul meu de al lui, să mă armonizeze cu caracterul lui, pe care încă, în primele luni îl vedeam bun, — îl iubeam, — îmi năruia orice iluzie, luându-mă în brațe, pentru a mă poseda truștește. „Asta îți trebuie ție”, îmi spunea el. Și dacă nu putea face acest lucru, evita discuția schimbând subiectul, sau tăcea. O singură dată m'a făcut să văd limpede: „Ești femeie. Dreptul tău e să trăiești cu mine”. (pag. 61). Atât de frumos își exprimă Adina, ascultătoare transfigurată a Toccatei în re minor, de Bach — din prima bucată a volumului, nevoia ei intimă de fericire, jindul de a vedea luminate încăperile sufletului său spațios: „Câteodată sunt cuprinsă de o stare nelămurită de fericire. Nu-mi dau seama ce se întâmplă cu mine, dar sunt fericită. Aștept să se întâmple ceva deosebit, sau poate sunt reamintirile trecutului...”. Adina pare să fie o mistică, în căutarea, — după năruirea visului de iubire al tinereții“ a „isvoarelor profunde și nesecate de fericire interioară”. Adina e singura eroină din volum, care găsește fericirea în ea: „mulțumire poți găsi, dacă vrei să găsești, în credința sau în dragostea care le generează. Mai bine zis numai în dragoste. Fiindcă iubirea stă la baza credinței. Pentru a înțelege pe Dumnezeu trebuie să-l iubești, iar el să te iubească. Pentru a-l iubi trebuie să fi învățat a iubi”. (pag. 18). Altfel torturată de sterilitatea lăuntrică, este Via, din „Toamnă gri”, când spune soțului: „— „De ce nu crezi tu că eu plâng de vreme rea?” (pag. 41); pe când Carmen, din „S'a prăbușit un vis”, își îndreaptă scopul

vieții spre copii, cari, cu toate că nu-are de la bărbatul iubit, îi dau totuși fericirea deplină. O bucată, cu totul aparte, și de o valoare deosebită, credem că este „Tamara”, pentru compunerea căreia autorul a arătat că posedă nu remarcabil simț de observație și un sens adânc al moralei sociale. Tamara Storin rămâne fată bătrână din pricina prejudecăților deprinse printr'o educație greșită. Contrar celorlalte eroine, sufletul ei este mediocr și sterp, ea nu înțelege poezia vieții și nici măcar pe a iubirii. Căsătoria ei s'a amânat din an în an, fiindcă nu găsea partida conformă calculului ei meschine. Când a constat că e prea târziu ca să mai constituie obiectul dorințelor cuiva, s'a lăsat înveninată de ură și plăcerea ei era ca să turbure fericirea casnică a fratelui ei. Sub pretextul îngrijirilor ei de soră, îl silea să ducă un trai închis, de abstenențe și mortificări bolnăvicioase. Alecu Storin reacționează însă și Tamara rămâne singură, fată bătrână, acrită, cu viețea pierdută.

După sumara noastră analiză a fiecărei nuvele din volumul d-lui Victor Popescu, subliniem constatarea că tânărul autor își pune în mod serios, cele mai de seamă probleme de fericire, de izbândă în strădania după echilibrul moral și că aceste preocupări îl arată ca pe un scriitor prin vocație, predestinat să cunoască sufletul omeneș și să-înlănească drumul spre lumină. Suntem datori să înregistrăm ca pe un câștig al literaturii tinere forța de idealizare manifestată în „Biserica Neagră”. În întregul ei, cartea face un cavaleresc gest de respectare a sufletului femeii, indemnându-ne să-l cunoaștem mai de aproape și să-l prețuim. Originală prin noutatea lumii pe care ne-o zugrăvește, ingenioasă prin analiza justă a caracterelor și a ideilor frământate, dar mai ales cuceritoare prin calea de idealism ce o propune, „Biserica Neagră”, constituie fără îndoială un valoros debut care recomandă frumos numele de scriitor al d-lui Victor Popescu.

fiind funcțional alta, d. Victor Popescu observă: „Și dacă ei pot, în agitația muncii lor, uita toate nimicniile din jur, dacă pot gătui nemulțumirile interioare, nu tot așa se întâmplă cu aceste ființe, pe care le admiră și din păcate, cele mai adese ori, le scotocesc ca simple instrumente de plăcere. Mentalitatea aceasta strâmtă, mediocră, aduce în fond marele germen al nefericirii”. (pag. 103). Astfel gândește Ștefana, din „Un Ideal”, soție nefericită din pri-

Nuvela lui Duiliu Zamfirescu

(Urmare din pag. 1-a)

primul rând, ca și Depărățeanu, ca și Johann Strauss, ca și Jahn James, eroul acesta este un artist.

Poetul della Rovere cunoaște la Geneva pe d-ra Mariana d'Astuni, prin cumnatul ei. După plecare acestuia, cei doi, poetul de 44 ani, fata de 24, se împrietenesc. Plimbările și discuțiile îi apropie din ce în ce. Fata este inteligentă și cultă; poetul simte o adevărată plăcere să se afle în tovărășia ei. Are, la un moment dat, „o oarecare secretă speranță de a-i plăcea”, cu toată conștiința diferenței de vârstă. „Dar, cu groaza mea înscuțată de suferințele omenești și cu mila aproape părintească pentru domnișoara d'Astuni, înlăturai mizeria mea egoistă și-mi zisei să mă bucur încă de vederea acestei flori delicate, cât mai aveam de stat la Geneva, fără gânduri ascunse”. Fata însă de îndrăgostește de poet și într'o zi i-o mărturisește, făcându-i o adevărată cerere în căsătorie, pe care excepționala ei situație materială i-o îngăduia. Poetul află cu această ocazie că tânăra este suferindă și că mărișul i-ar grăbi moartea. De aceea nu acceptă propunerea fetei, care altfel l-ar fi bucurat poate, și caută să o îndepărteze dela ideea ei. „Fiindcă dumneata nu poți să te măriti, iar eu nu vreau să mă însor, nu s'ar putea să rămânem prieteni?” — o întrebă el, dar ea refuză. A doua zi, el urma să plece. Se despart, în atmosfera grea a acestei mărturisiri și a acestei discuții, cărora el vroia să le dea un ton de ușoară și prietenoasă glumă. Seara târziu, când el revine în camera lui, găsește acolo pe Mariana, hotărâtă să i se dea. În momentul acesta, actorii de pe scena cea mare interpelează pe protagonistul din scena cea mică. Poetul le mărturisește: „am așteptat-o să se liniștească și am dus-o la dansa”; iar când Pandola, personajul menit să fie în economia nuvelei tocmai antipodul atitudinii lui dela Rovere, îl întreabă ce a câștigat purtându-se așa frumos, el răspunde:

— Nimic. Atât numai, că o doresc în continuu, de câteori mă simt singur, sau când lumea mă rănește, sau când sunt nedrept, — din fundul sufletului ostentit, răsar domnișoara d'Astuni. Apoi, întorcându-se către ducesa Grazioli:

— Iată, donna Nicoletta, cam ce ar fi o „muză”.

Este o mare distanță dela Subprefectul și Spre mare până la O muză. Mai întâi în ce privește concepția de nuvelă. Altădată tot interesul cădea pe acțiune și personajii, în sensul că se urmărea nașterea, desvoltarea și încheierea conflictului. Acum, nuvela nu mai are o desfășurare temporală, ci mai degrabă una spațială. Accentul nu mai cade pe evoluția sentimentelor; nuvela nu mai este o povestire; iar sentimentele la care ea dă naștere nu mai ies din acțiuni desfășurate. Nuvela este acum așa concepută că ea nu mai urmărește toate momentele, ci ajunge la un anumit moment, care este cel culminant al bucatii, pe celelalte doar atingându-le, în care toată esența conflictului și cele mai adânci trăsături ale personajilor sunt puse în lumină, fără balastul prea multor elemente pregătitoare.

Apoi, este o mare diferență, între aceste nuvele de după 1914 și cele dinainte de 1890, în ce privește stilul. În Conu Alecu Zăgănescu și Subprefectul, care sunt bucatile cele mai izbutite ale epocii dinaintea de 1890, stilul este pur, dar nu cu totul fără ornamente, adecuat, dar nu lipsit de scaderi pe alocu-rea. El nu reușește însă niciun moment să treacă dincolo de ceea ce este materialitate și să exprime mai mult decât conține. Acum, maturitatea scriitorului vorbește și în această privință. Stilul nu mai este simplu instrument, ci element constitutiv al fondului Schimbarea rolului pe care îl juca stilul în această operă nuvelistică o dovedește locul din ce în ce mai important pe care îl ocupă stilul direct.

Totul în această nuvelă pare extern. Nici o analiză, de care se abuză altădată, afară de momentul în care poetul recunoște dorința de a fi plăcut de fată. Mariana este caracterizată de povestitor, dar dragostea ei nu suntem lăsați nici să o întrezărim, până în clipa în care ea se alătură cu încredere de poet și îi spune:

— Domnule dela Rovere, știu că mi se pare că te iubesc...

Eu rămăsei locului. Ea urmă: — Nu te îngrozi. Am zis „mi se pare”. Te rog să-mi spui dacă acesta

este amorul. Nu mă intrerupe. Vreau să știu ce se face. Dacă cu adevărat te iubesc, trebuie să mă iei de soție... și trebuie să mor.

Nici o explicație a autorului afară de cele cinci cuvinte. Totuși stilul își ia locul, pe care în vechile nuvele nu-l avea, pentru a lămuri toată gama de sentimente pe care o exprimă. Prima fază pe care o rostește fata este destul de lungă, cu cuvinte obișnuite, cu vocativul la început. Este fraza nepregătită a unui om calm și sigur de lucrurile care le spune, dar care totuși se hotărăște greu să o facă. „Eu rămăsei locului” este mai elocvent prin valoarea lui expresivă de deasupra conținutului real. A rămănei locului — este expresia pentru a arăta o adâncă tulburare sufletească. S'ar zice că nimic din reacțiunea lăuntrică și externă a lui della Rovere nu ni se înfățișează. Și cu toate acestea, cele două propoziții negative: „Nu te îngrozi”, „Nu mă intrerupe”, nu sunt decât ca să reflecte mișcarea sufletescă a celui ce asculta, ce îi e scris pe față, ce vrea el să facă. Ceva mai mult. În prima frază apare liniștea și siguranța fetei din ritmul regulat al frazei. Ca expresie, această primă frază din citatul de mai sus, care, afară de vocativul inițial, conține numai verbe, adică acțiune, reprezintă numai voiaj. În cea de a doua vorbire a fetei, ritmul mai alert și alternarea de negative cu afirmative, de propozițiuni cu fraze, de fraze scurte cu fraze lungi, de verbe cu alte părți de cuvânt, o anumită ezitare, totul dovedește o schimbare în psihologia ei, care acum este mai nesigură, dar atât de plină de dragoste încât aproape o cerșește pe a lui, cu toate că ea face cel mai mare sacrificiu.

Mai departe, lucrurile se mențin la aceeași sobrietate plină de semnificație a fiecărei întorsături stilistice. De dragostea fetei nu știu nimic până în clipa când ea vorbește limpede. Cât este de sinceră și de adâncă această dragoste, autorul nu ne spune cu vorbele lui, dar stilistic ne lasă să înțelegem cât de răspândită în toată ființa fetei este acest sentiment, care îi amintește de el nu numai prin gânduri, ceea ce ar putea fi un act conștient, dar prin toate simțurile și prin toate memoriile: auditivă,

vizuală și motorie, ceea ce trece în irațional. Iată pasagiul acesta, remarcabil deopotrivă din punctul de vedere al stilului ca și al valorii introspecției psihologice care se află acolo, încât s'ar putea spune că avem una din cele mai lapidare și fericite formulări ale îndrăgostirii din literatura noastră:

— Dar ceace este, e atât de minunat, încât îmi umple sufletul de bucurie. De cănta timp, mă gândesc la dumneata pururea. Când te văd, îmi bate inima mai tare. Dacă încerc să cânt, te cânt pe dumneata. Când umbli lângă mine, îmi vine să sărut haina ce porți, uite stofa de pe brațul acesta cald, sub care mă adăpostesc.

Tot plin de mișcare, deci afirmare de voiaj, marcată de un stil verbal (14 verbe față de 6 substantive), dar în aceeași alternare de fraze scurte cu lungi, care arată neliniștea, așteptarea, cu un oarecare echilibru de data aceasta însă, vizibil în cele două elemente alcătuitoare ale celor trei fraze dela mijloc. Marele număr de pronume personale și reflexive evidențiază și mai mult dragostea fetei: întreg universul dispărea dincolo de individualizarea lor.

Acestea sunt însă numai unele pilde pentru a scoate mai ales în lumină că nimic nu mai era comun între arta nuvelei dela 1888 și a celei de după 1914. Stilul rămănei acum punctul de rezistență. El este analiza psihologică, pe care scriitorul ne-o dă indirect din punct de vedere material, dar direct din punct de vedere artistic. Fraza este în general neornată și lineară, fără arabescuri. Foarte puține comparații; extrem de rare metafore. Chiar așezarea elementelor în frază arată o necăutare, o simplitate grea de găsit aiurea: subiectul, atributul, predicatul, complementele, din propozițiunea principală, apoi propozițiunea secundară — „Ușa mea, deschisă pe balcon, încadra, ca un pervaz, lacul Leman, în care se oglindeau luminile de pe malul stâng”. În afară de această frază și încă una dela începutul capitolului, în acesta al doilea, nici o descriere de natură, niciun cadru. Totul plutește în abstract, dar oamenii sunt așa de vii, încât această lipsă de detalii a cadrului în care ei se mișcă îi face să câștige ca viețuie. Intervine aici o libertate a contemplatorului de a alege fără onstrângere imagina fizicului cel mai potrivit ideilor și sentimentelor sale, pentru a înțrupe valorile sufletești puse în lumină de scriitor. Lipsa aceasta de insistență asupra trăsăturilor fizice, asupra detaliilor de

îmbrăcăminte servește scriitorului, pentru că nicio dată contemplația cititorului nu e tulburată prin amănunte de modă, de pildă, care, ne mai fiind actuale mai ales, distrag atenția din lumea ficțiunii.

Toate cele spuse până aici se referă mai ales la capitolul II al nuvelei, care o conține de fapt. Cel dintâi pare excentric acțiunii. El servește însă unei încadrări și unei prezentări de tipuri, care nu acționează pe scena principală. S'ar putea zice că este inutil, dacă din mijlocul tuturor nu s'ar releva Pandola, simbol al societății în care se află. Reprezentând atitudinea telurică în toate acțiunile vieții — și capitolul I are menirea de a arăta aceasta — el are rolul ca, prin contrast, să pună în lumina veritabilă atitudine artistului della Rovere, atât de deosebită de a celorlalți. Din această pricină necesar capitolul I, este demn de relevat arta cu care este legat din nou cel de al doilea de el. Prin ultimele elemente ale nuvelei, deși la tipul acesta de nuvele, unde se află mărturisirea unuia din cei care sunt strănși la început, cele două planuri nu se mai întâlnesc niciodată. La Duiliu Zamfirescu, în aceste ultime elemente, planul inițial cu cel propriu zis al nuvelei iau din nou contact și primul rol îl joacă tocmai Pandola, ca să scoată în lumină din totalitatea celor două capitole ce este o muză. Că, în definitiv, este o ființă pe care o poate întâlni oricine, dar că, pentru ca să aibă influența spirituală binefăcătoare pe care o au muzele, este nevoie de ceva ce nu este numai la ea, dar mai ales la cel ce o întâlnește. Numai cel ce poate transpune o ființă fizică în lumea ideală a imaginilor își permanentizează o legătură spirituală; numai un suflet de artist poate avea acest dar și aceeași mângâiere.

Mai presus de toate, ceea ce face prestigiul acestei nuvele este ceea ce caracterizează această ultimă fază spre deosebire de cea dinaintea de 1890. Este, în primul rând, nuanța intelectuală a subiectelor, care își are rădăcina într'o vechel, precizie și hotărâtoare influență simbolistă; iar în al doilea rând, arta și tehnica stilului, care devine primul element al nuvelei și care utilizează toate efectele, așa cum nu știu dacă se mai află în proza românească.

G. C. NICOLESCU

H A D I G E

Nuvelă de K. H. ZAMBACCIAN
 Ilustrații de JEAN AL. STERIADY

Pe vremuri, când călătoriam în lunul și latul Dobrogei, poposiam uneori prin cât un sat tătăresc.

Astăzi, caracterul acestor sate s'a pierdut, unii dintre locuitori emigrând în Anatolia și coloniști români așezându-se în locul lor. Sate curat tătărești n'au mai rămas, totuși în multe comune se mai păstrează vechiul nucleu tătăresc, lesne de recunoscut, pentru orice călător. Fără nici o grijă de aliniere, fără vreo preocupare estetică, casele tătărești par așezate la voia întâmplării; rare ori găsești curte îngrădite; o lipsă vădită de vegetație și plantațiuni. S'ar crede că acești oameni nu simt nevoe de frăgezime și umbră; doar câte un salcâm pe ici și colo, se întrece în înălțime cu minaretul de lemn sau de piatră al geamiei.

Unele case sunt construite din piatră, dar cele mai multe din „kirpici”, un fel de cărămidă de lut amestecat cu pae și uscat la soare, acoperișul fiind de pae, sau, dacă se găsește vreo baltă în apropiere, din stuf.

Aproape nici o mobilă în interiorul caselor, afară de niște saltele de pae (sedir), înșiruite dealungul pereților, iar pe aceste saltele fiind așternute niște perne mari (mendir) și alte perne mai mici (iastac) cusute din stambă, sau din tulpin brodat. Pe pereți niște scoarțe (Kilim), cusături sau batiste brodate (cevré), pe jos rogojini (hasăr) și un mic scaun (cusin) ce servește în loc de masă și pe care se așează o tavă de aramă cositorită (saan) cu de ale mâncării. Imprejurul acestei mese prânzesc tătarii, așezându-se pe jos, cu picioarele încrucișate, tercește, cum numim noi. Hrana lor obicinuită e o mâncare de carne, mai mult de oaie, cu pilaf și diferite aluturi (börec), iar pâinea lor e făcută din făină de orz.

Tătarii sunt vii, isteți și inteligenți și se deosebesc de turcii din sud, printr'o mai mare ușurință de adaptare la civilizație. Ei sunt descendenți ai triburilor lui Gengis-Han, stăpânitorii de pe vremuri ai întregii Rusii de miazăzi, de unde unii dintre ei au trecut mai târziu în Dobrogea, ultima lor așezare fiind de pe vremea războiului Crimeii.

Păstrând obiceiurile și tradițiile unui popor de stepă, tătarii au o mare pasiune (merak) pentru cai (at) și sunt dornici de alergări (iarăs).

Ca și la arabi, calul este mândria tatarului. O căruță cu doi cai și hamuri frumoase, însemna pe vremuri un adevărat lux și semn de distincție.

Tătarii păstrează cântecele și dansurile lor caracteristice aduse din Crimeea, dar cu timpul acestea s'au amestecat cu altele aduse din Turcia de călători și pelerini.

S'ar putea spune despre tătarii, că sunt boemii satelor. Fantezia lor se împletește prin sentiment și imaginație, pe un fond de senzualitate:

Ca o cracă și se mlădie trupul,
 Eu mersul și-am iubit;
 Am rămas privind după tine
 Și fără foc m'am făcut serum.

★

Casabadâ mor cicek, Keövde ghiul
 Benim geanâm dohru
 Senin kine bac

La oraș flori albastre închise, la sat
 brandafiri
 Inima mea e credincioasă, caută s'o
 cunoști pe a ta.

★

Pasărea ce-ai prins-o se potrivește cu
 tine?
 Ochi negri, sprânceme arcuite... inima
 și-e veselă?

★

În ritmuri alene ce predisuneau la vis și iubire, fetele dansau grațios, mlădiindu-și pânțele după tresăltarea sânilor și jocul soldurilor; trupurile tinere se indoiau ca o nuia, în timp ce flăcăii „delicanlâ” (sânge nebun) vrăjiți și cu ochii aprinși de dorinți, băteau din palme tactul, umplând văzduhul de cântece lunguroase.

Toba (davul) ținea ritmul și o zurna (un fel de clarinet) susținea melodia. Cea mai frumoasă dintre dântuitoare era Hadigé, fata cea mare a Hogeii, o adolescentă sprintenă, cu figura ovală și plinută, cu ochii căprui și genele ar-

cuite, cu părul negru cu reflexe roșii de „henné”. Corpul ei fără să fie grăsuț, păstra unda formelor rotunde, inspirând iubire și dorinți voluptuoase.

Dincă, flăcău de român, feciorul meșterului olar, din acelaș sat, sta pitulat după o clae de pae și privea dus. Intre Dincă și Hadigé era o legătură de dragoste, începută mai de mult, părinții lor fiind vecini de casă și de pământ (tarla).

Copilărise împreună, dar de la un timp fata se tinuse ceva mai rezervată, legea musulmană oprindu-le să apară prea mult în fața bărbaților și mai cu seamă a ghiaurilor; dragostea însă încolțită se aprofunda din zi în zi și Șefica, sora mai mică a Hadigéi făcea legătura între ei.

Hadigé știa ceva românește și Dincă puțin tătărește, așa că se foloseau de un dialect ciudat, iar când cuvintele nu-i mai ajutau, privirile lor întregeau restul.

Așteptau cu nerăbdare vara, munca câmpului, apoi secerișul, bun prilej de întâlniri pe câmp.

La ora prânzului când toată lumea se odihnea trăgând și un pui de somn pe câmp, Hadigé se îndepărta printre arături, iar Dincă se apropia până la poalele unui dâmb unde avea loc întâlnirea.

Se așezau pe dâmb și se odihneau, mângâindu-se ușor, apoi mușeau din felile unui „harbuz” (pepene verde), răcoros, după care urmau alte mângâieri, până ce Șefica începea să cânte o arie convenită și atunci îndrăgostiții se despărțeau.

Impărtășindu-se așa din fiorii trupului, ei ajunseră de nu se mai puteau stăpâni fără ca să se mai vadă zilnic. Și atunci când munca câmpului nu le mai dădea prilej, ei găsiră mijlocul să se întâlnească seara, după asfințit, printre șirele de pae din curte, în care loc își făcuseră un culcuș, în timp ce Șefica îi păzea.

Șefica iubea mult pe Hadigé, deoarece copiii orfani ai Hogeii erau în grija fetei cele mari, mama vitregă fiind urșuză din fire și ne având nici un sentiment pentru copii.

La o întâlnire din urmă, stând unul lângă altul, Hadigé se adresă lui Dincă:

— „Dinle beni Dince, ghiunduz fikrimdesin, ghegede uriamda”. (Știi tu că ziua nu-mi dispari din minte și noaptea din vis?).

— Și eu mă gândesc la tine, Hadigé.

— Ți-am trimis un șan (răvaș de dragoste) prin Șefica, l-ai primit?

— L-am citit, dar nu l-am înțeles, căci mai sunt multe cuvinte tătărești pe cari nu le înțeleg.

— Ți-am scris: „Neolurdu şürlerinde bulunscudim, okuduunda duduclaranâ

ben opeidim” („ca așa vrea să fiu ascunsă în cuvinte, ca să-ți pot săruta buzele când le citești”).

— Ce aștepti?
 — Oh! dar cât sunt de aprinse.
 — Buzele tale sunt răcoroase...
 — Totuși mă simt ca de foc!
 Din ochii ei picurau lacrimi și buzele lor erau umede.

Șefica începând să cânte, Hadigé se desprinsese din brațele lui Dincă și fugi printre clăile de paie, iar Dincă se ascunse, până ce liniștea cuprinzând tot satul, el găsi un moment potrivit să iasă din ascunzătoare și să plece.

Într'o zi Hogeia umblând printre clăile de paie, observă că într'o parte a unui șir, paele erau strivite și căutând găsi o batistă cu motive românești cusute cu arnici roșu.

Bănuind ceva se hotărî, ca seara să stee la pândă împreună cu Geafar, fiul său.

Hadigé și Dincă veniră la întâlnire ca de obicei, Șefica sta la pândă, dar

Hogeia și Geafar sărind pe neașteptate, ea se zăpăci și fugi de frică, fără a mai da de veste îndrăgostiților.

Hogeia se repezi la Hadigé și luând-o de păr, o târă și începu s'o bată, pe când Geafar isgoni cu furca pe feciorul de ghiaur. Toată noaptea Hogeia fu pradă necazului și rușinei. Tocmai fiica lui, floarea și bucuria căminului, s'ă necinstească cu un ghiaur? Sfătuindu-se cu nevasta sa, care ura pe Hagidé, se înțeleșeră de astă dată să mărite cu deasila pe Hagidé, cu urâtul Kăzâl Murat om cu avere, dintr'un sat vecin, care auzind de frumusețea fetei, o ceruse în

câteva rânduri de soție, dar Hogeia îl refuza mereu, deoarece Kăzâl Murat era mult mai în vârstă decât fata.

Dar de astă dată totul fu hotărît. De altfel Kăzâl Murat oferise ultima oară și o sumă mare părinților fetei, căci la musulmani a mai rămas acest obicei care reamintește cumpărarea fetelor din vremurile vechi; Geafar fu trimis în satul vecin să ia înțelegere cu mirele și nunta fu sorocită pentru începutul lunii următoare.

În tot timpul acesta Hadigé nu eșea din casă și plângea tăcută. Șefica totuși aducea din când în când, câte o știre dela Dincă, și-i ducea în schimb câte o batistă brodată.

Hadigé era ca nebună când se gândea, că ar putea fi cuprinsă în brațe de urâtul de Kăzâl Murat, care-i apărea ca un gâde.

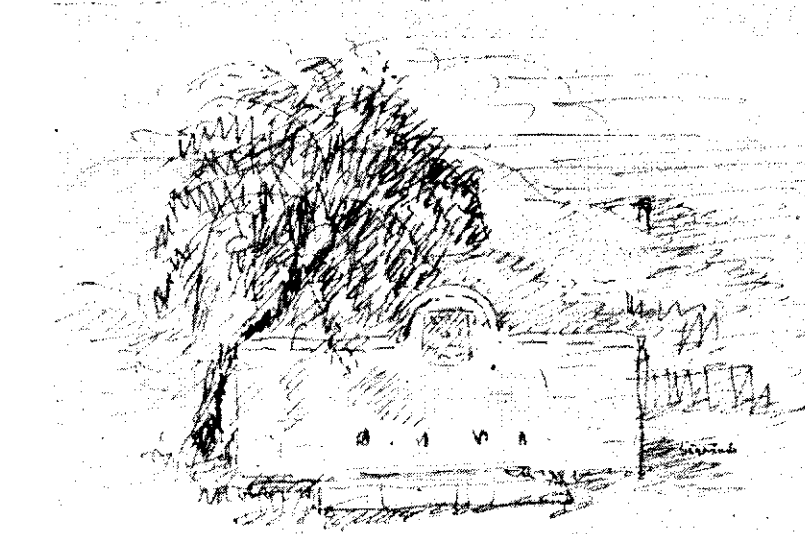
Până în sfârșit, Hadigé se hotărî să fugă cu Dincă în chiar ziua nunții și în acest scop cei doi îndrăgostiți erau înțeleși.

La tătarii formalitățile de nuntă se îndeplinesc în locuința miresei, unde ginerile trimite pe un delegat al său (vechil), care în fața a doi martori, ia consimțământul fetei și apoi mireasa este urcată fără a fi văzută de lume într'un Kervan, însoțită fiind de rudele cele mai apropiate sau de surori.

În ziua nunții căruța fu trasă în pragul ușii și oiștea fiind scoasă, se potrive gura Kervanului în deschizătura ușii, așa că Hadigé fu condusă în căruță, fără să calce pragul ușii, după cum era obiceiul, însoțită fiind de surorile sale Șefica și Menaru.

Cortegiul porni înspre satul mirelui, flăcăii nuntași însoțind călări alaiul.

La o cotitură de drum, un car hodorogit veni deacurmezișul drumului, împiedecând din mers celelalte căruțe ale cortegiului, după ce lăsase să treacă kervanul miresei. Căruțașul dibaciu încurcă oiștele și oprî pe loc nuntașii. În timp ce căruța cu Hadigé se îndepărta, la vreo trei sute de metri, Dincă apărură călare, însoțit de alți doi călăreți și repezindu-se la kervan, răpi pe Hadigé, fugind călare cu ea.

Flăcău bolnav

Temperatura : 40 de grade ;
 Naiade
 Năvălesc în sală
 Prinse în spirală...

Doi ochi albaștri — petece de cer —
 Ochi de femeie mică, cer
 Îndurare, lui Crist
 Pentru chipul firav adormit sub voaluri prinse 'n ametist
 Și în inserări
 Ce se-aștern pe mări...

Doză brațe albe, — degete cumînți
 Au cuprins în seară, trup de flori fierbinți,
 Jerbă de bujori,
 Legănată 'n cântec tainic de cocori...

Și 'n lumină pală de candelă-aprinsă în cântec de rugă,
 S'au cuprins în fugă
 Brațe de bujori în brațe de nalbă
 Și în așternutul alb, femeia mică, se lipește — salbă —
 De piept și 'n gândire și în vis suav
 De flăcău bolnav...

VOICHIȚA CERCEL

Așteptare

S'au culcat clipele ca miorțile,
 Le mângâi obrazii, le sărut mânuțele.
 Somnul, vis de ingeri, veghează pe-aproape
 Tănuind cu munții, fremetând pe ape.

Singur, chem zărilor de afară,
 Să-mi aducă'n casă dor de primăvară
 Unduind să cânte harfele 'ntruna
 Când peste cuprinsuri — rătăcește luna.

Nu-i nimeni! Hai cu pas ușor
 Legământ pe umeri — vis de aurori,
 Păr bogat cu rodii, ochi de heruvim...
 Haiducie și baladă : gura de căpșuni,
 Mijlocul vrăjit de dor, frate de goruni.

Serile târzii te-aștept — poate ai să vii
 Intr'un car cu albăstrele și cu bucurii...

ION A. BUCUR

Nuntașii observând lovitură, Geafar și călăreții tătari se repeziră în urmărirea fugarilor.

Începu o cursă nebună pe vieață și pe moarte, cu strigăte sălbatece ca în stepă; caii alergau întins, s'ar fi crezut că sburau prin norii de praf. Era o vedenie ca în povești... Caii tătari fiind mai iuți, Dincă se hotărî să schimbe drumul sărind un șanț, dar calul său se poticni și căzu cu Hadigé în brațe.

Fugarii fură ajunși de tătari și o luptă vie cu cuțite se încinse între ei; Dincă fiind lovit și ceilalți tovarăși isgoniți, Geafar ridică pe Hadigé leșinată și o duse acasă.

Hogeia sfătuindu-se cu nuntașii, se hotărî să se amâne nunta și toți se întoarseră în sat, lăsând pe Dincă rănit, în părăsire, pe marginea șoselei.

În noaptea aceea, când toată lumea era cufundată în somn din cauza oboselii și întâmplărilor de peste zi, Hadigé se furișă și încălecând pe roibul lui Geafar, alergă înspre locul unde zăcea Dincă.

— Dincă, Dincă, sunt eu, Hadigé, m'ascuți tu, sufletul meu?

— ...
 — Da eu sunt, îți strâng mâna nu mă mai simți? Dincă, de ce nu-mi răspunzi?

Dincă agoniza.
 Suspînând, căzu cu capul într'o parte. Hadigé după ce încercă să-l readucă la viață, desneajduită, alungă roibul fratelui său, apoi scoase din cingătoare un cuțit lung, de care se servea Hogeia să taie vitele de Bairam și își infipse cu hotărîre lama adânc lângă sânul stâng, prăbușindu-se pe corpul neînsuflețit al flăcăului.

A doua zi de dimineață, drumeții găsiră cadavrele celor doi tineri, dădură alarma prin satele vecine. Toată regiunea fu cuprinsă de emoțiune, drama s'guduise sufletele tuturor, urmând o reculegere și o împăcare între români și tătari. Sătenii înduioșați cereau părinților, ca îndrăgostiții, să fie îngropați unul lângă altul, așa cum le-a fost soarta.

Povestea celor doi îndrăgostiți se răspândi cu iuțea fulgerului, în toată Dobrogea, inspirând poezii și cântece, dintre cari însă reamintesc numai aceste versuri:

Seni vuran beni vursun
 Anam bei eolê bulsun
 Mezarâmâz birlic olsun

(Cine te-a lovit pe tine, să mă înjunghie și pe mine, Mama să mă găsească așa, Și unul să ne fie mormântul).

În primăvara următoare, cu bani adunați printre flăcăii și fetele satelor, fără deosebire de religie, se construi o cișmea de cărămidă pe locul dramei, la umbra salcânilor. Această cișmea se cheamă pe vremuri „Serda cișme” (cișmeaua dragostei). Astăzi, după mai bine de treizeci de ani, nu știu dacă cișmeaua mai există, dacă a secat, sau nu, dar amintirea eroilor trebuie să se fi transmis din generație în generație, iar acel „șan” (cântec):

Seni vuran beni vursun
 Anam bei eolê bulsun
 Mezarâmâz birlic olsun

mai e pe buzele multor îndrăgostiți din provincia mea natală.

de PAUL MIRACOVICI

Lucrările d-lui Nicolae Brana le-am cercetat întotdeauna cu interes. La Saloanele Oficiale d-sa a participat mereu cu lucrări care nu ne-au fost niciodată indiferente. La unul din aceste Saloane, d-sa a expus o compoziție intitulată „Iarna”, dacă nu mă înșel și care deși cam grafică avea calități de ritm și de sentiment remarcabile. La expoziția de la Dalles, d-l Brana ne prezintă un alt aspect al preocupărilor d-sale, picturale de data aceasta. În câteva din lucrările e destul de prezentă amintirea lui Cézanne, în altele cea a lui Van Gogh. În celelalte — cele mai multe, d-sa e nu numai mai personal dar și materia e mai bogată, observația mai justă.

Remarcabile desenele în linoleum, ele ne îndreptătesc să credem într-o serioasă vocație pentru alb și negru.

În aceeași sală expune d-l Gomboșiu sculptură. Pentru noi e un nume nou, de aceea trecem peste unele scăderi incerte tineretii. D-sa are calități frumoase dar am dori să studieze mai disciplinat și mai temeinic.

D-l Isachie, în ciuda eforturilor d-sale în peisaj, rămâne un portretist. Chiar naturile moarte sunt mai înțelese. În peisaj, d-sa pune prea multă grijă de a reda subiectul. În portrete, așa cum le înțelege d-sa — această grijă e utilă și e chiar o calitate, dar peisajul presupune mai multă libertate, trebuie mai puțin copiat subiectul, oricât de ispititor ar fi el. Portretele, în special acele al d-nei în alb, sunt remarcabile.

Într-o ordine pe care nu o găsim fericită, în sala d-lui Isachie expune sculptură d-ra H. Cihosky. E un debut foarte interesant. Din toate lucrările expuse, portretele însă par cele mai bune, în sensul că sunt mai complete și mai temeinic susținute forma și desenul.

În sala ziarului „Universul” d-l Grigore Manea ne aduce priveliști variate din Grecia, Germania, Ardeal, Balce și câteva nuduri în interior atent studiate. De pe unde a colindat d-l Manea a adus motive foarte caracteristice, redată cu multă grijă de adevăr.

Balceul, podurile d-sale și mai ales peisajele din Valea Rinului sunt foarte evocative.

Pomeneam într-una din cronicile trecute despre binefacerile ca și despre riscurile unei expoziții de pictură al cărui subiect să fie turismul.

Prima expoziție a Oficiului Național de Turism organizată cu acest scop a fost aceea atât de interesantă a d-nei Rodica Maniu.

A doua, colectivă, e deschisă acum în str. Wilson. Artiștii au trimis în grabă tot ce ar fi putut avea un înțeles turistic dintre tablourile lor. E mai bine așa pentru că dacă s'ar fi pregătit, am fi asistat la o înfrântă înțelegere în a face cât „mai frumos”, cât mai „atrăgător”.

Expozanții, — tineri cea mai mare parte — sunt foarte numeroși. Astfel, și din acest punct de vedere, inițiativa O. N. T.-ului a avut un deplin succes.

Vom cita câteva nume dintre cei ce au trimis lucrări — nume care sunt o cheazăie pentru reușita unei expoziții colective: Al. Phoebus, C. Vlădescu, Marg. Sterian, Romeo Storck, Mircea Teodorescu, Vânătoru, Anatol Vulpe, Josephine Tremel, Velisaratu, Lily Panca, Nicoloscu-Nic, Al. Moscu, Adina Moscu, Letiția Lucășevici, C. Millian, R. Iosif, Ghiță, Sorin Ionescu, Ioana Glosan, Victoria Constantinescu, Ionescu Sin, Petru Aurel, Lena Constante, Lucia Demetriade Bălăcescu, Dudu Alexandrescu, Avachian, Bălțatu, d-na Cecilia Cuțescu-Storck.

PAUL VALÉRY „Variété IV” („Gallimard” — Paris, 1938)

Reputația de om mare nu i-a dăunat omului care a rămas până astăzi Paul Valéry, cu toate vicisitudinile gloriei simplificatoare.

Mai aproape de șaptezeci decât de șaiszeci de ani, epistolarul neuitatului *Petite lettre sur les mythes* ar putea spune acum, cu tot atâtea îndreptățire ca odinioară :

„Sunt un biet Robinson într-o insulă de carne și duh, împrejmuțată de ignoranță, și îmi făuresc cu grosolanție uneltele și meșteșugurile mele. Uneori mă aplaud că sunt atât de sărac și neînștate (să mă folosesc) de comorile cunoștinței acumulate. Sunt sărac dar sunt rege; și fără îndoială, ca și Robinson, nu domnesc decât peste maimuțele și papagalii mei dinlăuntru; dar înșfârșit, înscamnă că tot domnești...”

Ne place să vedem în această măturisire umilită și deloc solemnă, altceva decât o cochetărie de autor celebru măgulit de încrederea cu care i se adresează, ca unei autorități în materie, destinatară necunoscută a scrisorii („Chere inconnue”, începe autorul). Adevărul general exprimat prin rândurile citate e dintre cele mai grave, din acelea pe care politețea și sociabilitatea ne îngăduie să le rostim abia în glumă, fără să insistăm asupra lor.

Este, dacă vreți, o nouă replică a faimoasei propoziții „Le silence des espaces infinies m'effraie”. Inlocuieți tonul de familiaritate amabilă, ușor zeflemitoare, al epistolarului, cu vibrația patetică a cugetării pascalene... Preocuparea aceeași rămâne: neînsemnătatea condiției omenești, neînsemnatele noastre puteri de a cunoaște.

Paginile adunate împreună, în al patrulea volum de *Variété* ilustrează mai ales aspectul familiar al cugetării valéryene. Cei care-i prețuiesc densitatea și rigooarea expresiei din primul *Variété*, din *Monsieur Teste* sau din *Eupalinos* nu vor rămâne totuși insensibili la farmecul acestei cugetări constrânsă, după împrejurări, să se adapteze „ad usum Delphini”. Mai ales că, pe alocurea, Paul Valéry e încă un „autor dificil”, cu toată părerea contrară a snobilor, cari după ce-l monopolizaseră odinioară cu admirația lor exclusivă, fără să-și dea totuși osteneala să-l gândească pe seama proprie, acum îl repudiază sub cuvânt că prea s'a popularizat...

Cutare discurs rostit la Casa de educație a „Legiunii de onoare” dela Saint-Denis ne arată pe acedemicianul cărunțit încercând să intre în grațiile unui parter de tinere domnișoare, cu adorabila stângăcie a unui albatros domestic, dar cu câtă bonomie de șolțic și fineță a ironiei!

Mărturisindu-și timiditatea feciorelnică, pe care o simțea cum îl cuprinde, la gândul că va trebui să vorbească în fața unui tânăr auditoriu feminin, conferențiarul-poet adaugă :

„Știu bine că fetele nu sunt cu adevărat așa timide pe cât se pretinde și

cum ar fi de dorit uneori. Am băgat de seamă că puțină timiditate câtă a mai rămas în lume, nu se mai întâlnește decât la membrii Institutului; și ciudat, atunci când se expun în costum”. Gândirea nu-și pierde din demnitate chiar când adoptă tonul familiar al unei propoziții ca aceea următoare, prin transparența căreia tema robinsonadă a cunoașterii omenești se străvede ca un filigram : „Ce-am să le spun? se întrebă Valéry, în auzul tinerelor domnișoare. Ele sunt mai savante ca mine, de vreme ce merg la școală, de vreme ce își pregătesc examene, — care sunt singurele prilejuri oferite muritorilor de a ști, timp de câteva zile, ceva...”

Le-a spus anume, între altele, că „fie-

Paul Valéry

care, față cu sine, se reduce cam la ce își spune și ce își spune la ceea ce știe să-și spună” — adică tocmai ce trebuie spus unor inteligențe tinere, ca să aibă ce ronțai până la adânci bătrânețe.

Cu prilejul altei cuvântări, despre istorie, ținută în ziua distribuirii solenne a premiilor la liceul Janson-de-Sailly, am regăsit ecoul altui motiv favorit al cugetării valéryene — acel „ostinato rigore” leonardesc, regula de igienă a spiritului, — în recomandarea făcută tinerilor liceeni, cu o ezitare și o rezervă care-i va fi pus, negreșit, pe gânduri, mai mult decât dacă ar fi auzit-o rostită cu autoritate profesorală, dela catedră: „Nu îndrăznesc să vă spun că tot ce nu cere vreo efort, nu-i decât timp pierdut. Dar sunt câțiva atomi de adevăr în această crudă formulă”. Și tot astfel, nu am putut citi fără emoție, rândurile în care acest autor „dificil” consimte, dintr-o afecțiune camaraderască, să se facă accesibil priceperii tinerilor lui ascultători, lămurindu-i despre înțelesul și rostul instruirii, fără să-și ia totuși aere de sfătuitor.

„Nui de vreo valoare să posezi ceea ce nici măcar nu visezi că are să-ți fie de folos, că ai să anexezi gândirii tale.

La fel este cu ceea ce știi, ca și cu vorbele. Un vocabular restrâns, dar cu care știi să formezi împerecheri numeroase, valorează mai mult ca treizeci de mii de vocabule ce nu fac decât să încurce actele spiritului”.

Nu are valoare decât ceea ce actualizăm prin experiență proprie, ceea ce conștiința fiecăruia își anexează organic: „Nu atât cantitatea de știință întreprinde, cât partea pe care i-o dați în voi. Interesul fiecăruia este să însuflețească (vivifier) toată această materie intelectuală. Puțină știință și mult spirit, multă activitate a spiritului, iată esențialul”.

Am stăruit asupra acestui aspect, susceptibil de aplicări practice și pedagogice, al gândirii lui Paul Valéry nu numai pentru că, așa cum arătai, în *Variété IV* el este din belșug ilustrat, dar și cu speranța că din rândurile citate va isvorî îndemnul pentru aceia cari, aflați la vârsta entuziasmului generos pentru idei, se vor opri asupra lor, — să-și dea treptat osteneala păunderii în miezul unor lecturi mai aride din opera autorului citat. Pentru o minte tânără, nestrâmbată încă sub apăsarea unor cunoștințe adunate fără discernere, contactul cu această operă e dintre cele mai recomandabile. Probitatea intelectuală nu poate merge mai departe decât la Valéry, care-și explică pană și paradoxele gândirii lui, înlăturând astfel orice posibilitate de mistificare, fic chiar involuntară!

Spectacolul acestei inteligențe nu este într'atâta pasionant pentru originalitatea cuprinsului de idei pe care le macină, cât prin accentul pus asupra funcției gândirii ca atare, adică în exercitarea ei. Există, negreșit, un număr de teme sau motive specifice cugetării valéryene dar ele se împletesc într'un țesut muzical, revenind în variante și cu tonalități felurite, care dau naștere la simetrii, nu însă și la ceea ce ar putea constitui un corp de doctrină sistematic. Deaceia, neavând doctrină, Paul Valéry nu poate avea fanatici și nici chiar adepți. Cu atât mai bine! Însă exemplul acestei inteligențe lucide, familiarizarea cu expresia ei concretă, creiaza deprinderea și exercită gustul de a gândi pentru sine, fără prejudecăți și fără alt orgoliu decât să se vadă fiecare dominând peste maimuțele și papagalii proprii.

Dar poate că recomandarea de a-l citi pe Valéry vine prea târziu, fiindcă un autor care crede și mai și scrie, în atmosfera ideilor din Europa zilelor noastre, că valoarea unei civilizații se judecă după ideea pe care și-o face despre om, lăsând să se înțeleagă că personalitatea înseamnă conștiință liberă și liber-consimțitoare, — este aproape aproape subversiv.

MIHAI NICULESCU

Te-a așteptat cărarea Iarnă moldavă din secară

Cărarea cu pereți înalți de secară 'nflorită te-a așteptat cu zîmbet sfios de albastrele, și-a adunat polenul din spice — colb de stele — covor să ni-l aștearnă 'n călătoria nesfirșită.

Ogoarele păreau în vis incremenite și te chemau — poemă — melodie a serii, — să-ți ferece în salbă smaraldul primăverii, în ochi să-ți pună vraja amiezii însorite.

Tirzii s'voină aripi în margini de așteptare, — credeam că vii c'un înger de mină prin secară, dar îmi trimise-amurgul un fluture de ceară să-mi stringă 'n vers tristețea și dorul în uitare.

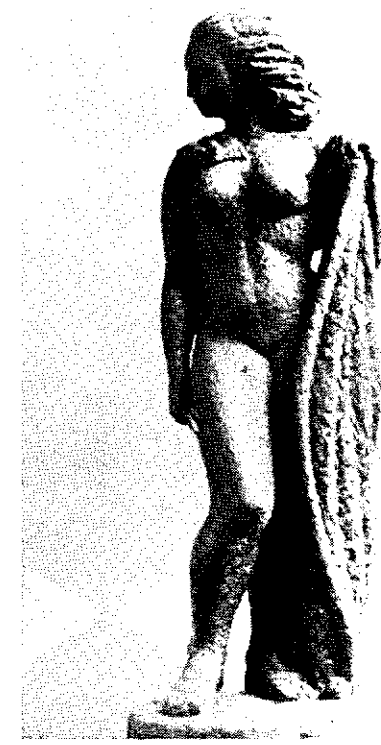
GEORGE IONAȘCU

N. Brana: „Răstignire”

N. Brana: „Natură moartă”

Gomboșiu: „Nud”

de ROMEO ALEXANDRESCU

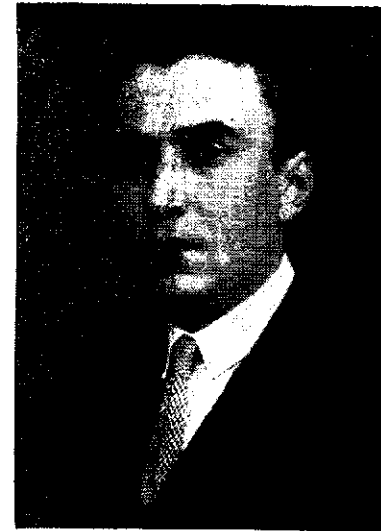
Compozițiile simfonice autohtone sunt rar ospitalitate în programele „Filarmonei”, aproape tot atât de rar cât și soliștii români.

D. Mihail Andricu a fost săptămâna trecută privilegiatul beneficiar al acestei puțin curente favori, care i-a fost acordată pentru noua d-sale lucrare simfonică, intitulată „Suită pitorească”.

D. Andricu a avut întotdeauna condei cursiv. Melodia d-sale a decurs desghețată, promptă, fără laboriozități obositoare. Ușurința și abundența aceasta inițială și-au putut găsi, în evoluția compozitoarească a d-lui Andricu, o troptată amplificare în mijloacele exteriorizante. Vestimentul armonie și-a îmbogățit țesătura, latura polifonică a compozițiilor și-a mărit interesul printr-o viață lăuntrică mai intensă, mai variată în dezvoltare, mai activă în combinații. Coloritul a devenit mai iscusit, mai viu nuanțat. În același timp, livrea tot mai îndesată și mai imbiatoare a unui caracter evocator de specific românesc, a adus o prospețime nouă stilului d-lui Andricu.

„Suita pitorească” a răsrânt frumos ultimele consecințe ale acestor condiții sportive ale interesului și valorii în formulările unui compozitor.

Suita e compusă din patru părți, proporționate în echilibru prielnic atât în raportul dintre ele cât și în acela dintre teme și extinderile și deducțiile lor.

Mihail Andricu

Ambianța ce se formează pentru un stil de expresie populară, în întreaga suită, reușita fixării unui motiv pedala peste care se desfășoară întreaga parte a doua, finalul, care recurge la inepuizabilul sistem al scrierii fugate fără a cădea în rigiditate sau scolasticism deplasat, orchestrarea de precepută folosire sonoră a instrumentelor, nu pot fi trecute cu vederea în această suită și în legătura avută cu succesul pe care d. Andricu l-a obținut.

D. Ionel Perlea a primit legitima d-sale parte din acest succes, pentru chipul de sugestivă însușeție în care a prezentat această primă audiență românească.

Concertul a cuprins, în ultima lui parte, simfonia în re major de Brahms. În conducerea acestei simfonii, d. Perlea a știut să pună la deplină contribuție rezervele unor cunoștințe muzicale și influențele unui temperament hotărât reunite și exprimate, prin gest și îndemn, pentru a găsi ecou sigur în plinul realizării lor.

Partea centrală a concertului a fost ocupată de concertul pentru violoncel și orchestră de Dvorak.

Nu putem aduce nici o vină d-rei Thelma Reiss, o excelentă violoncelistă, care apărea pentru prima dată pe o scenă muzicală românească, amintind aici că d-sa a interpretat concertul de Dvorak la „Filarmonica” foarte scurt timp după Pablo Casals.

Cine ar fi putut să nu pălească într-o astfel de vecinătate?

Este păcat însă că din toată literatura muzicală a violoncelului a fost ales pentru aceeași stagiune, iarși concertul de Dvorak. Grijă bunei orânduiri a programelor, la „Filarmonica” nu suferă de altfel prima ei eclipsă și e regretabil că, în puținele concerte simfonice de care dispune Bucureștii, nu se lămuresc directive permanente de organizare potrivită a programelor.

Dreptate se cuvine însă d-rei Reiss care dispune de o unitară muzicalitate, mecanic de susținută calitate și deosebită distincție de înțelegere muzicală. Cu mai viu și mai subtil modelaj sonor și cu un ton mai viguros, interpretarea d-sale, de aleasă ținută, ar fi câștigat de sigur în plasticitate și comunicativitate.

Parva avis de Vericelă Martinescu

Penelopa se trezi din somn puțin timp după ce Maxențiu adormi definitiv. Iși întoarse încet lafa spre fereastră și zări lumina de afară, soarele puternic ce se opria în peretele ciadiri din lafa. Era zi pușină, o dimineață minunată de primăvară. De bucurie, îi venea să sară din pat, să se repeadă la fereastră spre a o deschide larg și a sorbi lumina și aerul curat ce a-fara, care i se părea o licoare onefacatoare, după orgia și viscolul pasiunilor din noaptea care adia se sârșise. Atmosfera din casă era tristă, confuză și dezordonată, creându-i senzația că e captivă într-o celulă întunecată, izolată complet de restul vieții.

Treou sa-și imbușe însă pornirea, din simțuri, căci îl zări pe Maxențiu care dormea în partea ceaială a odăii, întins pe o banchetă de trestie, cu fața în sus, acoperit până la mijlocul pieptului de păltonul a cărui manecă atârna pe covor. Penelopa se ridică puțin în pat și-l privi mai îndelung, admirându-l parcă. Vârul picioarelor cu boturile pantofilor încăceaiți unul peste altu, pe marginea banchetei, ieșeau de sub pălton, reci, înțepenite, ca ale unui cadavru. Zărindu-le, Penelopa avu o cutremur de frică la întărirea creia contribuia tăcerea și atmosfera neprietenoasă din odăie. Căută să-și îndepărteze din minte această imagine, sumbră, examinând restul chipului lui Maxențiu. Acesta dormea cu capul sprijinit pe o pernă cu împletituri și desene decorative, așezată pe brațul scaunului de trestie. Dormea ușor, cu o seninătate de vis așternută pe față, având un braț îndoit peste piept și figura o idee aplecată spre perete, ca și cum s'ar fi întors să absoarbă lumina ferestrei ce se sprijinea în creștelul său. Doarme, murmură imperceptibil în sine Penelopa, doarme ca un cavaler slejit de puteri. Apoi continuă să-i admire câteva clipe somnul liniștit ce împărea pe înfățișarea lui o noblețe și o naivitate de luptător culcat lângă armele sale după o luptă obositoare cu himerele.

Totu i se parca acum cutundat în cea mai perfectă armonie a lucrurilor și a firii. Figura calma, senina a lui Maxențiu avu darul să-i transmită o liniște adancă, să-i tempereze pornirile deia început, când ar fi vrut să sară la fereastră, să o deschidă, să absoarbă aerul și să urie de bucurie ca zărește o dimineață atât de frumoasă. Camuui el nu provenea însă din dorința de a respecta somnul lui, ci mai degrabă dintr'un sentimente de admirație ce i-l împunea el. Pe nesimțite, fu cuprinsă de o duioșie ce-i patrundea ușor în suriet, ca o licoare sub vraja careia începea să vadă sub alta lumină lucrurile și să judece auzul situației. Ii privea pe Maxențiu cum doarme adanc, dar în somn lui ea vedea altceva acum, vedea ooseala, frământările, luptele lui interioare înainte de a adormi, și deziuzia și intrangerue pe care el le cunoscuse în această noapte ciudată. Seninătatea imprimată pe figura lui, o licoare, totuși, sa ghicească o victorie în surietul lui Maxențiu, — însă o victorie născută din rememare sau dintr'o renunțare prea mare. Odată cu duioșia, o cuprinsă și remușcarea. Ii părea rău că a făcut sa suferă un suflet ca al lui Maxențiu, că a produs atâtea turburări acolo unde rolul ei ar fi fost să aducă o nădejde, să stimuleze energia acestui tânăr care-i ceruse cu atâtea ardoare un ajutor, o dragoste pe care ea nu se simte în stare să i-o dea. Ar fi fost poate mai bine să evit această întâlnire nefastă pentru el, și inutilă pentru mine, începu să reflecteze Penelopa. Nu, nu sunt o ființă, capabilă să ajut pe cineva, în mine n'ar trebui să creadă nimeni, căci sunt o mincinoasă, o mincinoasă și o dezchilibrată, sorită să fac numai rău celor ce se apropie de mine cu sinceritate și cu prietenie adevărată... Începu apoi să se judece cu o asprime dușmănoasă aproape, ca și cum ar fi fost alta ființă careia îi făcea tot felul de invinui, acuzându-se cu o sinceritate sadică, de penitent care cerește mântuirea.

Si-a adus aminte „scandalul” de azi noapte, lipsa ei de stăpânire, chipul oribil în care i s'a prezentat lui Maxențiu — și toate acestea o întârtau și mai mult împotriva ei ineseși. De atâtea ori își propusese să se abțină în fața tentațiilor vicioase, să-și corijeze natura, dar mereu cădea în același păcat: la prima ocazie uita orice hotărâre și devenea iarăși sclava acestei naturi bolnavă sădită în sângele și carnea ei. De multe ori a înțeles că mediul în care își petrece viața fără niciun rost și fără nicio satisfacție voritabilă, este cauza cea mai serioasă a „depravărilor” ei și a presimțit că pentru a se curarisi ar fi bine să fugă de aici, schimbând aerul, oamenii și viața, dar n'a avut niciodată tăria să facă acest lucru. S'ar fi simțit moartă dacă ar fi plecat în provincie, la Călărași, unde locuiesc părinții, sau la conacul dela Arsurile, unde își petrece neori vacanțele monotone și plictisitoare chiar când nu sunt mai lungi de zece sau cincisprezece zile. Viața dezordonată, plină de libertăți și de seducții irezistibile pentru orice adolescentă avidă de a trăi, o furase încă din ultimile clase de liceu, când, împreună cu colegile sale dela Institut, își făcuse apariția în lumea mondană a Bucureștiului, de care nu s'a mai desprărit apoi. La Universitate, în patru ani de frecvență n'a izbutit să obțină absolenvența niciunui an, deși a trecut aproape prin toate Facultățile; și-a plătit peste tot taxele, s'a înscris totdeauna la timp, a frecventat adeseori regulat, cursurile, dar până la douăzeci și trei de ani n'a izbutit să dea nici cel puțin examenele de un an.

Cântec pentru recoltă nouă

Cu traista plină de cântec și slavă,
Asear'am masă singur sub cerul de pluș,
— Tulpina secării părea un arcuș,
Strămoșii beau soare din albă zăbavă...

La porțile 'nmalte nici lacăt, nici vară;
Căzuseră 'n lacrimi toți anii din prun.
Pe fruntea uscată, pe-obrazul cel brun
O sdreanță de zămbet uitase să moară.

Era o tăcere de sure'ncepturi
Săpată în tămple, zidită 'n cuvânt;
Cu fiere umbră pornim în pământ
Să mângâi un umăr culcat între scuturi.

Ce degete triste! Cât scrum peste pleoape!
Ce copt era mărlul pe crengi, de-așteptări!
Ce apă amară visa în căldări!
Și'n scumpe potire! Ce lună aproape!

Svâcnia într'un mugur sfârșit de revoltă
Și dropii de liniști sburau tot mai jos;
Povara plecării și chinul gustos
Stăteau să se rupă sub noua recoltă...

TEODOR AL. MUNTEANU

N'a făcut nimic în viața ei, — dar ceace o întrista mai mult era regretul că până la această vârstă n'a întâlnit măcar un om în care să poată crede, pe care să-l poată admira, sub influența căruia să se poată schimba puțin. Toți cei pe care-i cunoscuse ca erau oameni ciudați, vicioși sau monstruoși. Avea vocația mediilor interlope. Totdeauna se compăcuse numai în societăți în care non-conformismul, libertinajul și amoralismul erau singurele virtuți pentru o serie de oameni dezaxați, fără nici un ideal și fără nici un rost precis în viață. Multă vreme nu observase goliciunea sufletească și rățăcirea morală a acestor oameni la care admirase libertatea, fără să vadă că această libertate nu era în fond decât imposibilitatea de a face ceva, culmea degradării și a falimentului lor moral și social. Ea înțelesese altceva prin libertate și crezuse că același lucru înțelegeau și ceilalți, în mijlocul cărora se lănsase cu o mare încredere și cu toată bucuria naivă și oarbă a adolescenței. Când a prins de veste că aparențele au înșelat-o, era prea târziu. Dezordineea pusese stăpânire pe viața ei, tot felul de concepții greșite, o existență monstruoasă, îmbrăcată într'o haina cu fireturi și seducții infernale, o făcuseră să-și piardă fărâșurile de a judeca ce e bun și ce e rău în viață. Deodată s'a trezit singură în mijlocul unor oameni bolnavi cu toții de câte ceva. N'avea nici un prieten sănătos la cap și nici prietenă serioasă. Colegele și prietenele ei de școală erau acum femei cu situație, unele căsătorite, altele câștigându-și singure existența în laboratoare, în farmacii, birouri sau învățământ, unde le asigurase câte un loc diploma de licență pentru care nu uitaseră niciodată să învețe, așa cum făcuse ea. Ea dăduse totul vieții, libertății nelimitate care o stăpânea, își risipise timpul cu o magnifică generozitate fără a se fi gândit vreodată să protie de pe urma tinereții, a frumuseții și a inteligenței ei, care ieșeau din comun. Fetele cu mai puține daruri naturale făcuseră eforturi mai mari și ajunseră undeva. Ea a rămas în urmă, izolată. Din cauza singurătății în care s'a trezit acum și fiindu-i greu să-și găsească prieteni noi, de-o seriozitate corespunzătoare vârstei, așa cum îi găsisse atâtdata de ceialți. Penelopa a fost nevoită să întreprindă vechie legături cu oamenii în care vedea acum niște adevărați declasați. Declasați, — dar aceștia constituiau singurele ei legături reale cu lumea și ele trebuiau cultivate spre a nu rămâne absolut singură într'o lume unde nimeni nu poate trăi singur, afară de nebuni sau de Dumnezeu.

Acasta era situația Penelopei când l-a cunoscut pe Maxențiu Panduru. O ispitise de mult gândul unei aventuri sentimentale cu Maxențiu, fiindcă i se părea că vede ceva nou, original în băiatul acesta. Ar fi fost gelosă pe orice fată asupra căreia s'ar fi resfrânt meritul de a fi fost prima femeie din viața acestui om cu aparențe de singularitate. Bănuise totdeauna că Maxențiu nu avusese nici o relație afectivă cu vreo femeie și acum constata că bănuiala ei fusese întemeiată. Fără să fie cătuși de puțin îndrăgostită de el, se gândea totuși cu tandrețe la unele momente agreabile din aventura ei. Faptul că se știe prima care violase extrema lui tinerețe sufletească, prima care cunoscuse acel moment singular din viața unui om, când orgoliul și independența tinereții sunt cucerite de zămbetul unei femei, cu o ușurință nebnuită, o făcea să se declare mulțumită de mica sa aventură din această noapte. Maxențiu o primise în camera lui cu o docilitate serafică și se purtase tot timpul cu un respect admirativ, cu gesturi întretăiate de emoție și, în general, cu toate atitudini pasive proprii vârstei și lipsei sale de experiență. Ștuse că se va întâmpla astfel, de mult, de când descoperise dorința lui de a o cunoaște, apoi ezitățile, apoi retragerile lui neașteptate, uneori stranii... Toate îi trădau virginitatea lui sufletească, timiditatea, ciudățenia lui...

Ceace o împinsese spre această aventură era numai lipsa ei totală de seriozitate în raporturile cu oamenii. Nu dorise decât să se joace cu Maxențiu, să se amuze de gravitatea lui exagerată și pucria. Cateodată se ganușe, e adevărat, ca poate va găsi un bun camarad în el, un camarad serios, așa cum nu putea înainta printre cunoscuții ei și cum doria de multă vreme sa gasească unu. Maxențiu era însă prea serios. Atat e serios încât el se îndrăgostise de ea, — și asta nu-i convenea deloc Penelopei. Maxențiu îndrăgostit de ea!... Ii se părea absurd așa ceva.

Ii vazuse pentru prima oară, la Universitate, într'un grup de oameni serioși ce comentau o conferința a profesorului lor. „Acesta e Maxențiu Panduru, care scrie”, îi șoptise o fată cam prostuța ce se vedea cât de colorată și incantată sa știe ca recunoaște într'un coleg al lor, un om „care scrie”. Penelopa n'avea pentru ce să fie impresionată de amănuntul acesta; ea cunoscuse atâtea oameni mult mai interesați decât unu „care scrie”, însă cei drept, și mult mai goi, mai superficiali. Deaceia, la început, ei îi ramase complet indiferent. Cu timpul însă a început să-l studieze cu mai multă atenție, fiind mereu preocupată de gândul că trebuie să gasească un bărbat demn, în care să poată crede și sa vadă altceva decât tot ce a văzut în ceilalți. Ceace o intriga la Maxențiu Panduru era izolareea lui, acea tinuta puțin curioasă și demnă, puțin misterioasă sub care le vedea întotdeauna. Ii vedea mai mult singur și părea atât de puțin preocupat de lumea din jurul său încât Penelopa crezu că omul acesta e cu totul stăin de viață și nu cunoaște niciuna din bucuriile și tristețile tinereții lor. Odată îl auzise vorbind la un seminar, unde își citea o lucrare foarte interesantă, care făcuse mare valvă printre băieții din sală. Intrigată, de atunci se hotărî să urmărească scrisul său. Nu mică i-a fost mirarea când citindu-l cu atenție constată că scrisul său e străbătut de o mulțime de probleme neclarificate, un scris în care se resfrângeau toate neliniștile vieții și tinereții lor, așa cum le cunoscuse ea, și cum le trăise, probabil, el. De atunci ar fi dorit să-l cunoască, fiindcă își închipuia că în el ar putea găsi un prieten în stare să o schimbe, să-i deschidă pofta de muncă, de seriozitate, — altceva nu voia. Dar era greu să-l cunoască pe Maxențiu din pricina rezervei lui, ce făcea aproape imposibilă o apropiere între ei. Ei nici nu o observase, dealtfel, până într'o seară, când Penelopa s'a trezit deodată lângă el, la un concert, și unde a căpătat certitudinea că a fost observată, apreciată de el, și că — nu-i este indiferent. Din acel moment, s'au căutat unul pe altul, fără să se vadă, s'au urmărit fără să se descopere, s'au întâlnit adeseori, dar de câte ori s'au întâlnit au rămas cu impresia că s'au înstrăinat și mai mult, până în noaptea aceasta când

întâmplarea i-a adus iarăși față în față, până în momentul acesta când el doarme întins pe o bancă, iar ea, în patul său, ca o pasăre rară, splendidă și fugară, poposită în cuib străin, cuprinsă de atâtea remușcări, și-adeuce aminte o frază pe care i-a citat-o chiar el: „remușcarea sanctifică viciul”.

Remușcări. Penelopa avea remușcări pentru toate eroriile tinereții ei, dar și pentru faptul că ajunsesse aici, unde se află acum, alături de un băiat care va suferi mult din cauza ei. Iși roti ochii prin odăia lui și vază teancuri de cărți și reviste, așezate pe lângă perete, vază masa plină de caete și hârtii, înțelise că omul acesta citește, lucrează, pe câtă vreme ea nu face nimic și de când se știe n'a făcut niciodată ceva. Iși aduse iarăși aminte de tot ce s'a întâmplat cu ei în noaptea asta și rămase aproape surprinsă, nu-i venea să creadă ca s'au întâmpiat toate cele ce s'au întâmpiat: pumoarea lor pe strazi, venirea aici, teul cum s'a purtat ei cu ea, situația în care se găsesc acum. Dacă nu s'ar afla încă în lafa acestei situații ar spune ca a fost un vis, atat de irumos și de straniu i se pare totul. Ei e un siant pe langa mine, își zicea Penelopa, un srant și eu sunt o stricata. Ar treoui să-mi smuig parul din cap de pacatoasă ce sunt... Ei ma admira, ma adora, iar eu am venit să-i turbur viața în zadar, caci nu pot să-i tac nici o bucurie, fimoșca sunt o stricata; o tință infernală...

Privi încoadata gramezile de cărți de prin odăie și o ciuda și mai mare sump ciocotind împovirva naturii ei dedată leno, inculturii și superficialității. Viața pe care a dus-o pana acum e un incern față de paradisiu pe care ar fi putut să-l trăiască între cărți, în lumina ideilor mari și frumoase. Simțea o nostalgie imunită a acestui Paradis alături de care se aza și în care i-ar fi tot ușor sa patrundă cu puțină voință. Spre deosebire de Maxențiu, care socotea că Paradisul aparține lumii și frumuseții ei, Penelopa socotea atunci ca Paradisul aparține lumii lui. Amândoi sunt nemulțumiți și li se pare infernală viața pe care o duc, în timp ce tiecare are nostalgia lumii ceuilaltă...

În acel moment, Penelopa avu o remușcare cumplită ce-o împinse spre hotărârea de a-și schimba viața, de a și-o schimboa fără ezitare. Va pleca numai decăt din București, se va duce la țară, la conac, își va cumpara carți multe, multe de tot, și va ceta totuțtă vara în camera ei dela Arsurile, apoi va veni toamna din nou aici, își va trece examenele primului an, pe urma va începe sa învețe pentru anii urmatori, își va lua licența și se va face o fată de treabă. O, la, la, ce frumos va fi totul atunci!...

Gândul acesta o făcu să tresale de bucurie. O nouă tinerețe simțea că svâcnese în sângele ei și i se paru că abia acum începe sa priveasca viața cu adevărat, ca și când o ceață groasă i s'ar fi ridicat de peste ochi. De bucurie, îi veni să-l trezească pe Maxențiu și să-i anunțe marea hotărâre luată în dimineața aceasta, alături de el. Se ridică din pat cu intenția de a face puțin șgomot, spre a-l deștepta din somn. Înainta un pas spre masa din mijlocul odăii. Dar când ajunse alături de el, ochii îi fugiră deodată spre dreapta, unde i se părea că se mișcă ceva. În oglinda din mijlocul peretei, agățată deasupra unei cană de lut în care se aflau niște flori de hartie colorată, își zări propria imagine distingându-se destul de clar în semiobscuritatea din odăe. Se întoarse spre oglindă și începu sa se privească mai atent. Figura ei nu trada nici o oboseală, deși paliditatea îi incondeia obrazii. fruntea și bărbia ascuțită, ca o mască de creta. Iși zări gâtul tot atât de alb, ridicându-se din gulerul rochiei, deasupra umerilor drepti, simetrici și a bustului tăiat de rama oglinzii, tocmai în regiunea unde începea să i se conuizeze talia. Se contempla câteva clipe în fața oglinzii, fără să facă nicio reflecție. Apoi constată că ea era frumoasă. Frumoasă într'adevăr, era frumoasă, și își aduse aminte cuvintele lui Maxențiu, care-i spusese astă noapte atât de elegant: „Frumusețea ta mă împiedică să te înțeleg...” Ce imensă plăcere îi făcusera aceste vorbe spuse inteligent, grav, cu o convingere pornită din adâncul sufletului. Niciodată nu auzise un compliment mai frumos... Ii plăcea să se admire în oglinda și, mai ales, îi plăcea să-și privească această frumusețe, tânăra încă, și să constate că, în ciuda tuturor dezordinilor din viața ei, a exceselor și a păcatelor de care suferă, frumusețea i-a rămas întreaga, ba mai mult chiar, în loc să se consume, ea pare din ce în ce mai proaspătă. Se compara adeseori cu unele dintre colegile ei și observa că acestea par mai bătrâne decât ea, având pe figură nu știu ce trăsături, imperceptibile aproape, dar existente, de oboseală și ofilire, ce nu le constataste niciodată la ea. În special acele oribile încrețituri dela codă ochiului, primele simptome de care s'ar înspăimânta zărindu-le la dansa, nu apărueră încă. Figura ei are o regularitate, o vioiciune, o spontaneitate de adolescentă, — e făcută parcă numai pentru a fi frumoasă. Constatarea aceasta pe care i-o aducea mereu natura, o umplea de optimism. Destinul ei e legat de această frumusețe, lupta, restul ei în viață nu e altul și nici nu poate fi decât să-și îngrijască frumusețea, aceasta fiind singura ei armă de apărare și de victorie, singura ei satisfacție peste vaurile trecătoare ale vieții. Frumusețea ei egalează toate celelalte merite de care se bucură ceilalți oameni în viață. Poate că nici nu există ceva mai puțin pe lume decât frumusețea. „Frumusețea ta mă împiedică să te înțeleg”, iată ce-i șoptise Maxențiu, el care deslegase poate multe probleme din viață, dar care nu deslegase enigma acunsă îndărătul frumuseții ei... Penelopa fu cuprinsă de un orgoliu narcisic și se simți iarăși mândră, stăpână pe sine, privindu-se în oglinda din peretele rămas în umbră.

Când se întoarse dela oglindă dădu din nou cu ochii de Maxențiu, care dormea mereu, întins pe bancă, cu fața puțin întoarsă spre perete. De astă dată însă reflecțiile ei luară o întorsătură nouă. Se gândi să nu-l mai trezească. N'ar avea nici un farmec, ar fi complet stupid să se trezească amândoi în aceeași odăie, în situația aceasta confuză, reflectă ea. S'ar desira tot farmecul acestei nopți atât de ciudată și originală. Ce și-ar putea vorbi? În orice caz nimic altceva, decât fleacuri, banalități. Apoi, o presimțire adâncă o asigură că în spiritul lui Maxențiu ea a căpătat altă imagine acum și el ar privi-o cu alți ochi dacă s'ar deștepta. Nu, e de o mie de ori mai bine să nu se mai vadă. Crezuse că va găsi în el un prieten, dar a dat de un îndrăgostit. Crezuse că prezența lui o va distra, că vor putea fi împreună ca doi camarazi din copilărie, dar el e cu totul altfel decât cum și-l închipuise ea. Ar fi putut fi prietenă

cu Maxențiu, dar n'ar fi putut suporta dragostea lui pentru nimic în lume, din simplul motiv că nu putea suporta dragostea niciunui bărbat și cu atât mai puțin a unui ca Maxențiu, care nici copil nu este, nici un bărbat matur, în stare să-i stăpânească toate capriciile.

Se hotărî să plece cât mai repede, înainte de a se trezi el. Se gândia chiar cu plăcere la goul pe care-l va lăsa în urma ei, la surpriza ce i-o rezervă și la revolta ce-l va cuprinde pe el, când se va deștepta și va constata că ea nu mai este acolo. Acest gând îi satisfăcea cruzimea, fominină de a se răzbuna într'un fel, nu pe om, ci pe o situație care n'o poate mulțumi cu nimic, lăsându-i sufletul deschis spre ceva incert. Iși aranjă părul, dădu de câteva ori cu tamponul de pudră pe față, își puse pălăria și paltonul în grabă, și ieși ca o hoasă, având grijă să tragă foarte încet ușa după dansa, spre a nu fi surprinsă de cel care dormea pe scaun.

În mijlocul curții se întâlni cu o femeie în vârstă, legată la cap cu o mulțime de servete și fulare și îmbrăcată într'un costum caraghios, de gospodină provincială. Penelopa crezu dintăi că e baba Chiva dela Arsurile, care apărea la fel dimineața, prin curtea conacului, spre hazul copiilor și al boerilor din cerdac. Ii dădu binețe aproape cu simpatie, înainte de a ști cine este. Bătrâna însă, fără să spună nimic, o privi câteva clipe cu ochii holbați, ca și când, de surpriză, i-ar fi pierit glasul, apoi dădu să intre repede în bucătăria de alături, de unde tocmai ieșise, când o zări pe Penelopa. Poarta era încuiată. Ficcare chiriș își avea cheia lui, iar madam Nisipeanu își ținea cheia agățată într'un cui din marchiză. Era sigură că fata va veni s'o roage să-i deschidă poarta și de aceea o lăsa să treacă pe lângă dansa fără s'o întrebe nimic.

Penelopa se opri în fața grilajului, foarte neplăcut surprinsă, atât de întâlnirea cu femeia aceasta, în privirile căreia observase o lumină dușmănoasă, cât și de poarta încuiată. Ii era teamă să nu întăreze, să nu se deștepte Maxențiu și să o surprindă; toată plăcerea aceasta de a fugi, de a-și lua sborul ușor și iremediabil, de a lăsa un vid în urma ei, s'ar fi spulberat atunci.

— Sunteți bună să-mi spuneți cum aș putea deschide poarta? se adresă ea cu blândețe către bătrâna pe care o ura în realitate, o detesta.

— Dar de unde vii dumneata? o luă de scurt madam Nisipeanu, cu răutate, parcă ar fi prins-o cu ceva din avutul ei.

— Dela domnul Maxențiu Panduru, răspunse Penelopa, incurcată, dezarmată, ca o copilă surprinsă asupra unui fapt nepermiss.

Apoi, revenindu-și, își stăpâni emoția produsă de această înfruntare neașteptată, privi cu dispreț pe femeia înfășurată în atâtea boarfe și i se adresă cu un aplomb de suverană, față de o sclavă păcătoasă:

— Deschide-mi, te rog, poarta și lasă-mă să plec!

— Nu cumva m'ai socoti acum și portăreasă?!... Ei, dar știi că ești îndrăzneată?

— Nu sunt îndrăzneată, ci te rog numai să-mi dai cheia dela poartă.

— Dar domnul Axente n'are cheie, de ce nu ți-a dat-o dânsul?

— Doarme și n'am vrut să-l mai trezesc pentru atâtea lucruri...

— Păi sigur, eu sunt pusă aici să am discuții cu tot felul de lume, fieu madam Nisipeanu cu subînțeles, cedând și îndreptându-se spre marchiza de alături să aducă cheia, mai mult pentru a cvita replica fetei la care imaginația ei n'ar fi ajutat-o să răspundă.

N'avea niciun motiv de a o jigni, dar frumusețea, tinerețea Penelopei trecise în ea o gelozie bestială provenită mai mult dintr'o perversiune sufletească ce-o împingea să murdărească tot ceace natura a făcut atât de frumos la altă femeie și nu la dansa. I se părea că viața o persecută și acum avea ocazia să se răzbune pe viață, să-și descarce amarul bătrâneții și urăteniei, jignind pe această fată a cărei frumusețe și libertate umilcau egoismul bătrâneții ei încușate. Aduse cheia și deschise poarta mormâind ceva bizar, ca o vrăjitoare care ar desferea înțelesul unor farmece.

Penelopa era cuprinsă de revoltă și desgust în fața acestei epave omenesci ce-i eșise nechemată în cale. Când se văzu în stradă avu o senzație de ușurare care o făcu să simtă cât de enervată era. Se îndreptă spre capătul străzii, cu un mers elegant, armonios ca un dans, gândindu-se că a făcut o prostie venind azi noapte aici.

Ultimul poem

Acolo unde ești, în munții Apuseni,
Uitată ca o plantă pe margini de genuni,
Cu cine gândul fraged în zori îl mai cununi
Și cine te mai poartă pe vâstele poeni?

Pășesc la rând cu tine, imagini se 'mpletesc,
Sub ape doar surăsul mai licare făcut.
Mă plec, cu gura rece povara să-ți sărut,
Sau să culeg talazuri ce 'n urma noastră cresc.

Te smulgi din amintire, golașă peste stânci,
Cu ochi ce 'nțeapă zarea ca un burghiu de foc.
Chemările și visul rămân atunci pe loc,
Și doar ecoul sparge cărările adânci.

Ne despărțim, ce tristă se pierde ziua 'n lan.
Ca un convoi de umbre în jocuri de tăcere,
Și nu 'nțelegi cum piscul se nârue și pierce,
Când dragostea se 'nalță și crește an cu an...

CONSTANTIN SALCIA

Cronica ideilor

D. Camil Petrescu este primul conducător al teatrului românesc, care mai înainte să ocupe demnități oficiale, a avut grijă să-și formeze un criteriu estetic, printr-o solidă cultură de specialitate.

Poetul, romancierul, dramaturgul Camil Petrescu a făcut dovezi strălucite de o fină intuiție, de o subtilizată emotivitate și de o rară probitate intelectuală. Ar fi putut rămâne deci un creator de minunăți beltristici și ar fi fost preponderent efortul d-sale, în cadrul generației „Carol II”. S'a întâmplat însă ca în spiritul acestui autor să se desvolte, sincron, o serioasă și profundă predispoziție metafizică, în stare s'o altoască productiv pe aleasa lectură filosofică pe care și-a însușit-o și de aici gândirea românească a fost câștigată mai întâi prin apariția acelor „Teze și Antiteze”, apoi prin prezentarea și introducerea curentului fenomenologic al lui Husserl, iar acum, Teatrul Național prin înscăunarea în locul de răspundere a singurului autor român care a înțeles că valoarea practică a teatrului, se deslușește prin aflarea valorii teoretice a artei teatrale, că teatrul este un fenomen cultural, și ca orice fenomen, trebuie descris, apoi delimitat și identificat metafizic.

„Modalitatea estetică a teatrului” este prima carte în acest gen, pe care o cunoaște literatura filosofică românească. Incercând să-i actualizăm ideile directe, vom fi obligați să ne referim în special la întrebarea centrală a problemei pe care o desbate d. Camil Petrescu, anume: **ce este teatrul?**

Astfel cum este pusă întrebarea, ea apare de la început simplificată. Am enunțat: ce este teatrul, nu ce este arta teatrală, înălțându-l voluntar, fără s'o rezolvăm, o controversă insolubilă. I. Gregor credea că întrebarea: **ce este arta teatrală**, poate fi socotită deajuns de limitată, s'ar putea însă ca această întrebare să fie inutilă dintr'un motiv tocmai opus. Pentru că din moment ce constatăm fenomenologic că teatrul este, a raporta această certitudine fenomenologică la un anume concept de artă, înseamnă a-i propune un sens și un cadru mai strâmt decât acela originar. Asupra întrebării ce este arta, una pur metafizică, estetică nu s'a pus încă de acord, deaceia putem urmări istoric conceptele despre artă, în vreme ce conceptele despre producția teatrală câtă a fi urmărite potrivit **momentelor fenomenologice** în care s'a desvoltat și a evoluat teatrul, ori aceste momente nu se suprapun datelor istorice, pentru că fiecare dintre ele exprimă esența concretă a vârstelor istoriei. Prin urmare, rămânem la întrebarea **ce este teatrul**, căreia i-am postulat o oarecare certitudine existențială,

fenomenologică. Ne referim la teatrul ca la o **structură obiectivă**, alcătuită din **totalitatea semnificațiilor concrete**, adică a esențelor psihosociale, privity fenomenologice. Pentru clarificarea acestui adevăr, este bine să observăm, că o atare semnificație, un moment fenomenologic, poate cuprinde în esența lui și modalitățile istorice, care au fost emise cu privire la teatrul, totuși momentul fenomenologic nu variază și nu se identifică cu **timpul istoric**, adică menținând afirmația că trecutul explică întotdeauna prezentul. Dimpotrivă, din punctul de vedere al **esențialității concrete a faptului** (indiferent dacă este teatral, religios, etc.), aceste esențe alcătuiesc „structuri obiective” certe, prezentul explică și reconstituiește, reimaginază concret trecutul, prin ajutorul acelor structuri permanente, obiective, structurale, pe care ni le pune la îndemână, — și cu ajutorul cărora recunoaștem ceia ce a fost esențial în trecut.

După cum se vede, d. Camil Petrescu a acordat teatrului, o nobilă funcțiune, fixându-i modalitatea pe temeli de absolut și de permanență.

Odată îndeplinită precizarea teoretică a teatrului, ca structură obiectivă fenomenologică, d. Camil Petrescu a isbutit să promoveze pentru teatrul un **criteriu**. Până când se va putea face însă un studiu al semnificațiilor pure, pentru a se încerca o definire mai precisă a producției teatrale, ne vom referi la modalitățile istorice în care au evoluat cele două concepții în care a fost înțeles teatrul, din epoca elenă până astăzi. Una clasică, acordând primatul textului, care aservea pe actor textului, lăsându-i „libertatea” să evolueze ori să exagereze uneori **tot în sensul textului** (vd. „Adecvarea și inadecvarea clasică” în „Modalitatea estetică” p. 28-59), — alta, i-am zice „revoluționară”, teatrul spontaneității actoricești „descătușate”, teatrul Renașterii, așa cum l-a cunoscut „Commedia dell'Arte”. (ibid. „Libertate și creație” p. 92—120).

În sfârșit, am putea semnala ca pe un al treilea factor care a pretins înțietate în producția teatrală, **registru**, Gordon Craig fiind desigur exponentul cel mai modern și mai evoluat al acestei școli.

Altă dată ne-am ocupat de prezentarea „Modalității estetice a teatrului” în lumina materialului informativ. Am reamintit însă criteriul teoretic al producției teatrale, exprimând și de astă dată nădejdea că timpul va îngădui d-lui Camil Petrescu să lucreze acel „studiu al semnificațiilor concrete”, pe care îl reclamă criteriul fenomenologic, postulatul enunțat și genetic la baza teatrului.

MIRCEA MATESCU

*) Edit. „Fundatiilor Regale”, 1938.

Plejada coregrafilor premergători romantismului

IV

de MITIȚA DUMITRESCU

În marea sa reformă, Noverre a avut concursul unui grup de artiști dotați, aproape toți absolvenți ai Academiei naționale de muzică și dans, care-și stabiliseră astfel o reputație europeană. Artiștii francezi devin modelul artiștilor celorlalte țări. Parisul stabilește adevărata manieră de a dansa, cu grație și nobilitate, și școala franceză trece drept cea mai perfectă.

Din acest buchet de talente s'au desprins două figuri feminine, două dansatoare care și-au împărțit favorurile curții și ale orașului: Anna Cupis de Camargo și Maria Sallé. Entuziasmul stărnit de apariția lor pe scenă mergea până la idolatrie. Voitair, fascinat de măiestria dansului lor, le-a dedicat următoarele versuri:

„Ah! Camargo! Que vous êtes brillante!”
„Mais, que Sallé, grands Dieux!”
Iest ravissante!”
„Que vos pas sont légers et que les [suis sont doux”
„Elle est inimitable et vous êtes

[nouvelle!”

„Les Nymphes dansent comme vous”
„Et les Graces dansent comme elle!”

Anna de Camargo, fiica unui maestru de balet de v.ță nobilă spaniolă, s'a născut în anul 1710, la Bruxelles. Talentul ei pentru dans s'a manifestat din copilărie. Se povestește că fiind încă în brațele doiciei sa și auzind, din întâmplare, o arce cântată la viară, începu să facă tot felul de mișcări pline de voicune, prezicându-i-se astfel o carieră de glorie, ceea ce s'a și realizat. La vârsta de 10 ani, prințesa de Ligne constată minunatele ei aptitudini pentru dans și convinge pe părinții fetei să o lase în grija ei de a o trimite la Paris pentru studii. Camargo devine e'eva dansatoarei Prévost. După trei luni, debută la Rouen. La vârsta de 16 ani intră la Operă unde obține un mare succes în „Les Caractères de la Danse”. De aci înainte, fama ei deveni tot mai mare. Camargo se retrage definitiv din teatru în anul 1741 pentru a trăi până la moarte (1770) într'un mediu plin de liniște și pace. Vecinii și amicii ei o dădeau ca pe un exemplu de modestie și de bună conduită.

Dansul ei se caracteriza prin agilitate, prin nobletă și focol execuției, ca și printr'o veselie naturală. În istoria dansului, Camargo are însemnătatea de a fi prima dansatoare care a îndrăznit să introducă saltățiuni în dansurile ce le executa. „Entrechats”-urile ei au rămas celebre. Se crede că ea ar fi fost și creatoarea „tutu”-ului (vaporosul costum al balerinelor) cași a pantofului clasic de balet.

Contemporana ei, Maria Sallé, numită și „la Temps-chore française”, reprezenta dansul mai mult ca mijloc de expresie. Din seria de celebrități ce au urmat la rând, făceau parte: Madeleine Guimard (cea mai strălucitoare apariție a dansului de atunci), apoi dansatoarele Heinel și Allard precum și marii dansatori Gardel-frații, Lany, Blasis, Dauberval și ce-

lebrele familii Vignano și Vestris.

Madeleine Guimard nu s'a mulțumit numai să încante spectatorii prin dulcea expresie a dansului său, prin grația plină de voluptate a mișcărilor, prin cadența pașilor săi. Ea a urmărit pe contemporanii prin fastul și luxul serbărilor ce le organiza, serbări ce rivalizau adesea cu cele ale Curții.

„La Guimard” s'a născut la Paris, în anul 1743. Cași Camargo, a manifestat un talent extraordinar încă din frageda-i copilărie. Suplă și delicată, era de o distincție rară. Deasemeni, ca fire era sensibilă, impresionabilă și bună. A fost protectoarea marelui pictor David, căruia i-a fixat o pensie, ca să-i permită desăvârșirea studiilor la Roma. Tot ea a încurajat și l-a ajutat și pe Fragonard. „La Guimard” s'a înconjurat de cele mai de vază personalități ale timpului. Cadourile și bijuteriile ce i se ofereau, se cifrau la sume enorme. Avea milă de săraci și suferinzi, și de multe ori, sume ce le încasa în urma reprezentățiilor, le împărțea acestora. Cu toate aceste calități, a fost capabilă și de unele răutăți, spre dezolarea Operei întregi. Neputând suferi nicio rivalitate, dădu lor la numeroase și scandaloase intrigi, ceea ce-i hotărî pe Ilustrul Noverre să părăsească Opera și chiar Franța.

Natură generoasă și pasionată, și-a împăștiat fantastică-l avere în luxul grandios al petrecerilor ce nu mai conținea și cari o duseră la ruină. Ea părăsi Opera în anul 1789, căsătorindu-se cu dansatorul Despreaux. După ce cunoscu toate bucuriile succesului și ale vieții, a trebuit, în ultimele ei zile, să îndure o neagră mizerie, sfârșind părăsită de toți, la vârsta de 73 ani.

Din seria marilor coregrafi se cuvine să amintim, cu deosebire, pe Gaëtan Vestris, întemeietorul unei întregi familii de dansatori renumiți. După retragerea Annei de Camargo, triumful scenei fură trecute lui Gaëtan Vestris. I se spunea „frumosul Vestris”, spre a-l deosebi de ceilalți patru frați ai săi, tot dansatori. El debută la Operă în anul 1784, pe care o părăsi definitiv tocmai în 1800. Puțini dansatori au fost dotați așa de bine de natură. Având rarul privilegiu de a-și conserva până la bătrânețe întreaga sa vigoare, cu toată vârsta lui înaintată, a avut totdeauna mari succese. Dansul lui avea multă măreție și grație. Mersul său era nobil și majestuos. Era însă așa de încrezut, încât a rămas de pomână fraza aceasta, ce-o repeta adesea: „Nu sunt decât trei oameni mari în acest secol: eu, Voitair și marele Frederic”.

Berchoux i-a compus versurile următoare:

„Ses yeux ne daignaient voir de son [temps sur la terre”
„Que trois grands hommes: lui, Frédéric [et Voitair”,
„Quand il fallait entre eux déterminer [son choix”
„Il se mettait toujours à la tête des trois”.

Auguste Vestris, fiul lui Gaëtan, născut în anul 1760, debută la vârsta de 12 ani în baletul „Cinqantaine”. Debutul său a fost primit cu nesfârșite ovatii și rechemări, prezicându-i-se o carieră, cum nu mai avusese alt dansator până la el. Mama sa, marea dansatoare a Operei, Allard, povestește că primii pași ai fiului său au fost pași de dans.

Gaëtan, tată-său, recunoștea fiului superioritatea talentului. El îl numi pe Auguste „zeul dansului” dar mai întâi se proclama el „geniul creator”. Vestris junior era de o mișcărie eumititoare. Mai

târziu, genialul Nijinski a fost comparat cu el.

Gaëtan a adresat ironic, următoarele cuvinte, dansatorilor din generația lui Auguste: „Dacă Auguste nu rămâne mai mult timp în aer ci consimte totuși să atingă pământul, o face pentru a nu vă umli pe voi!”

Acest Vestris II deveni celebru în toată Europa. Frumos, sprinten și suplu, el depășea tot ce se văzuse până atunci. Noverre l-a proclamat „cel mai umitor dansator al Europei”. La Operă, Auguste Vestris a rămas din anul 1772 până în 1816. Aci el avu ca elevi pe Taglionni (doluul feminin de mai târziu) pe Perrot și pe propriul său fiu, Armand, care trecu apoi în Italia. Timp de 36 ani, Auguste Vestris a rămas prim dansator al Operei, obținând până la finele carierei sale, sufragiile publicului. Vestris „le jeune” a murit la vârsta patriarhală de 82 ani, în 1842. Alți trei mari dansatori ai timpului, frații Maximilien și Pierre Gardel ca și expresivul și vigurosul Dauberval au contribuit cu aportul lor la propășirea și evoluția fericită a artei dansului. Printre baletete ce au constituit succese de neuitat au fost: La Fille mal gardée (balet dansat până în vermurile noastre) le Déserteur, Psyché, la Dansomanie, Paul et Virginie, etc. Baletul Psyché a obținut 912 reprezentațiuni iar în „Dansomanie” valsul a fost dansat pentru prima oară la Operă.

O altă familie de mari dansatori a fost aceea a italienilor Vignano, al cărui important membru, Salvatore Vignano (1769—1821), nepot al compozitorului Boccherini, a dansat în principalele centre europene. Elev al lui Dauberval și în contact cu idealurile lui Noverre, Salvatore a fost glorificat pe oriunde a trecut. Compunea singur, atât coregrafia cât și muzica baletelor sa'e. El aduse un grup de dansatori francezi pe scenele milaneeze, pregătind astfel drumul altui mare maestru de balet, anume lui Carlo Blasis, care împreună cu Noverre, rămân titani ai baletului clasic.

Blasis a fost un geniu universal, el a studiat anatomia și sculptura și a fost astfel capabil de a da o bază mecanică tehniceii dansului clasic. Scriitor și savant al mai multor tipuri de artă, a avut o colosală influență pe tărâmul tehniceii baletului, el fiindu-ne o dovadă că nu e suficient pentru dansator numai de a dansa. Ca urmare a eforturilor sale a fost înființarea în anul 1937 a „Academiei de dans din Milano”. Toți dansatorii și coregrafii de astăzi, trebuie să venerze memoria lui Carlo Blasis, acest „părinte al tehniceii clasice”, făuritorul bazei adevărate, dela care a purces întreaga linie de mari profesori.

Toată această falangă a coregrafilor ce i-am enumerat a jucat rol de frunte în desvoltarea dansului. Fiecare coregraf și interpret își are locul său de cinste și partea de contribuție, atât ca artist creator cât și în tehnica clasică ce se îmbogățește prin noile lor descoperiri.

Studiul dansului se baza pe cele cinci pozițiuni, cu vârfurile întoarse în afară. „Plié”-ul era de mare însemnătate. El servea ca resort pentru saltățiune. Ca pași de dans clasic se cunoșteau pe atunci: „les pas glissés”, le rond de jambes, les caprioles, brisée en l'air, diferite „sauts en tournant”, tour à la seconde, etc. M-le Heinel lansă pirueta pe care Gardel și Vestris o perfecționară. Carlo Blasis descoperi frumusețea „attitude”-ului. „Le port de bras”, era degajat și elegant.

Școlile cari vor urma vor perfecționa însă dosenul pașilor și al mișcărilor, îmbogățind și înfrumusețând vocabularul coregrafic.

Napoleon și... prunele

Se pripășise de câțiva ani în orașul nostru un francez, Filip Duvernois. De ce toți îi ziceau Vily, n'ași putea să vă explic. Cu spiritul său de economie recunoscut neamului său, isbutise în scurt timp să se îmbogățească.

Avea lângă râul Olt întinse grădini de zarzavaturi și livezi cu pomi fructiferi, renumite în toate împrejurimile. Când mai scâldam în apropierea casei sale, îl vedeam toată ziua robotind printre sămănături. Îl recunoșteam de departe după enorma sa pălărie și trupul lui înalt, îmbrăcat totdeauna cu o pelerină largă albastră. O siluetă bizară coborâtă parca din alt Ev. Mistral rătăcit printre boemii valahi. De aproape te isbeau mustățile „gauloise”, de o culoare galbenă-alburie, în ton cu părul, care-i cădea în plețe pe spate, și obrazul lui fin, totdeauna de un roșu proaspăt-sănătos.

Bătrân celibatar, avea o singură manie: spiritismul. Și patima aceasta era atât de puternică, încât fără multă trudă boemii noștri îi jucau grosolane farse, exploatându-l neome-

tele se atasează mai ușor și mai ciudat i se păru obiceiul lui de a se desbrăca în ședință de haină, rămânând doar în maillot.

Îl imobilizau legându-l cu frânghii de scaun, iar ceilalți formau lanțul ținându-se de mâini și totuși obiectele săreau vrăjite prin aer spre umirea credulului Vily. Nu știa s'armănu cu câtă ușurință rupea Nicu Păcuraru orice legătură. Tovarășii de spiritism abia își țineau răsul. Căderea mediumului în transă se făcea cu un șgomot asurzitor. Sufia ca o locomotivă, tușea „horcăia”, scuipa, urla înăstăru, în admirația tovarășilor, care se minunau de modul cum își juca rolul.

Nu orice spirit se încumeta să coboare în acest deosebit mediu. Când Bertu întreba sepulcral: „și-acum rostește, umbră, în auzul lumii noastre de păcate, cine ești?” răspunsul era totdeauna impresionant: August, împăratul Romanilor, Ludovic cel sfânt, regele Franței, Borgia... Alexandru Macedon și chiar Mahomed.

Vily se prosterna tremurând de teamă și respect, punând întrebări sfoase, la care Nicu răspundea cavernos, cu din'nainte pregătite și întortochiate răspunsuri.

Nu uita însă adeseaori să adauge:
„Și pentru binele sufletului tău, spiritul îți poruncește să pui la noapte o damigeană cu bordo la rădăcina nucului din marginea porumbilor tăi”. Sau altă dată: „din șunca proaspătă afumată, agăț la noapte un butuc pe gardul din spre Olt, pentru cei flămânzi, precum și eu, împărat fiind, pe vremea mea făceam!”

Mai totdeauna, gazda spiritistă se executa conștiincios, spre hazul și îndestularea lor.

Dar cea mai irezistibilă scenă a fost când însuși Napoleon Bonaparte vorbi prin gura lui Păcuraru.

Franцузul exulta de fericire. Îl întreabă despre victoriile lui, dacă-l făceau fericit (mediul citise cu răvnă, în ajun, o istorie modernă elementară și răspundea prompt). Dacă acum... este tot la locul de onoare meritat. Despre viitorul Franței...

Se înclina comic până la pământ, repetând mereu: „Mon empereur”... „mon glorieux empereur”...

Totuși, la urmă își aminti și de grijile domestice care-i frământau. Bântuia o boală ciudată a fructelor, care necoapte, picau singure viermănoase din pomi. Simțul lui practic triumfă. Necazul îi dete curaj și îndemn și astfel ceru el sfatul lui Napoleon, plângându-se: „Ce să fac, spirite, că-mi cad prunele?”

Iar împăratul Bonaparte răspunse prompt, grav și competent:

— Să le ungi cu balebă, taică!”

(Din volumul de schițe, ce va apare în curând, „Dela Nistru până'n... China”.

nos. Era uimitor, cât de naiv și credul devenea, de câte ori i se vorbea de lumea umbrelor.

Se aflase în oraș că Vily are o cameră drapată în negru, cu mobile stranii și acolo evocă spiritele.

— Are și dedesupt o pivniță cu vin de-ți trosnesc urechile, exclamă Emil, în adunarea boemilor, unde se plănăuia atacul contra bunătaților ciudatului francez.

— Să-l învățăm noi spiritismul! propuse Nicu Păcuraru, șeful lor necontestat. Eu când mă îmbăt întră în mine toate duhurile iadului și fac atunci ca toate neamurile pământului.

Toți au fost de acord că numai pe calea aceasta se poate scoate ceva dela calicul de frântuz, iar cel care le dăduse ideea a fost ales să facă pe mediumul spiritist. Pentru circumstanța își lăsaseră cu toții bărbi, și hămesți dădeau târcoale fermei lui Vily.

Le-a fost deajuns odată să-l prindă de vorbă și apoi... la trei zile aveau loc regulat ședințe în camera misterioasă a lui Duvernois.

Ciudat i se păru lui Filip medium-ul acesta cu trup de atlet, fiind obișnuit cu ființe firave, clorotice, de cari spiri-

Cartea Bântura de Yanlu Bărneanu

Cronica dramatică

de VICTOR POPESCU

TEATRUL REGINA MARIA: „KIKI”, comedie în trei acte de ANDRÉ PICARD

este în stare să o trezească, astfel că fata rămâne în casa directorului.

Din cauza ei se iscă o vie discuție între acesta și amanta lui, după plecarea căreia, directorul descoperă subterfugul lui Kiki. Altfel ca ea îl iubea și că în fond este o fată cumsecade. Intre timp băgase de seamă chiar că e frumoasă. Și rămâne cu ea.

Iată pe scurt, care e subiectul lui Kiki. Simplu și banal.

Dar atmosfera piesei, valoarea ei se datorează altor cauze. În primul rând sufletului său parizian, vesel, antrenat și spiritual. Replicile sunt scurte și vii. Intretin un ritm plăcut și bogat în situații comice.

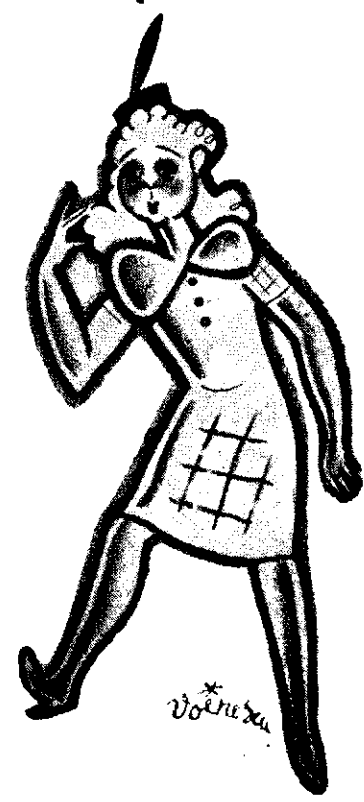
Dealul și actorii au meritul de a fi știut ca, prin foarte multă naturalitate, să se adapteze atmosferei de glumă ușoară specifică piesei. Spiritele nu sunt fortate. Decurg firesc și cu finețe, din situații normale. Paradoxul, atât de folosit în comedii, pentru a produce hilaritate, nu se întâlnește în această piesă. Este prea simplu lineară, ca să mai aibă nevoie de el.

D-ra Nora Piacentini a jucat foarte frumos. Știind totdeauna să sublinieze prin mimică și atitudine variate, momentele caracteristice din interpretarea d-sale.

Credem că a fost mult superioară ferindu-se să exagereze ca de obicei, într'un gen care-i este familiar.

D-ra Lizette Vereea, ca întotdeauna, nu este decât o apariție plăcută ochiului, pe scenă. Și fizicește și prin toaletole pe care le schimbă. Inșă jocul d-sale nu e destul de scenic, de convingător.

D. Jules Cabazan interpretează

Nora Piacentini

Kiki, — astfel se numește „remontarea” — reprezintă prin urmare ceea ce conduce teatrului a găsit mai nimerit să aleagă dintr'un repertoriu român și strein, putem spune, extrem de voluminos. Fără comentariu.

În fond, „Kiki” este o comedie reușită. Fără a excela prin adâncime sau originalitate psihologică, nu este lipsită de inteligență și de spirit de observație. Tratată ușor, se lasă mistuită de public, fără ca acesta să obosească.

Subiectul e destul de banal. Avem deaface ou o fată săracă dar cinstită (Nora Piacentini) care din cauza unui incident cu o colegă d'în balet — acțiunea se petrece într'un teatru de varietate, — este concediată. Bineînțeles, tânăra fată este revoltată, și fortând ușile, intră la directorul teatrului (Jules Cabazan).

Acesta, care se certase cu amanta lui (Lizette Vereea) prima actriță a scenei lui, și neputând dormi singur, o ia pe tânăra revoltată la el acasă.

Kiki însă, — este numele fetei, — nu admite așa de ușor propunerile directorului, care exasperat, abandonează orice încercare de a o cuceri.

Intre timp, împăcându-se cu amanta lui, hotărăște să se desbrace de Kiki, încercând să o „treacă” comandatarului teatrului său (I. Talianu) un bătrân doritor de fete tinere.

Kiki s'a îndrăgostit însă de director și nu vrea să se mai despartă de el. Simulează un somn cataleptic, din care un doctor neprișor nu

I. Talianu

inteligent, un rol simpatic. Joacă liber și desinvol, sigur de sine și stăpân pe replici.

D. Ion Talianu încăodată și-a găsit un rol potrivit pe măsura talentului său. Aplauze la scena deschisă au subliniat aparițiile d-sale.

Decorurile d-lui V. Siegfried sunt plăcute. Dormitorul din actul trei este chiar frumos.

D. Soare Z. Soare a condus cu măiestrie desfășurarea spectacolului, punând la punct, în amănunte, toate elementele piesei.

Cinematografele

CINEMA ARO: „OLIMPIADA”

Nu voi lauda filmul dela „Aro” doar din spirit de imitație, cum s'ar putea părea că o fac, luând drept pildă de toate cronicile elogioase cu cari a fost primit filmul Olimpiadei în străinătate. Nu aveam prea mari speranțe, când m'am dus la „Aro”, fiindcă, oricâte cuvinte bune s'ar fi spus despre un film fără subiect, tot nu vedeam cum s'ar putea să nu mă plictisească o simplă înșiruire de concursuri sportive, petrecute cu destul de mult timp înainte.

S'a întâmplat ca, acum un an, fiindcă îmi plăcea o fată entuziasmată de atletism, să mă duc și eu la un astfel de concurs, de acolo, de departe, dintr'una vedeam cum niște oameni cărora depărtarea le dădea proporții de furnici, alergau, săreau, aruncau greutăți, într'un cuvânt, se oboseau și am mai remarcat frumoasa culoare a părului tovarășei mele de privit. Era o simplă întrecere între câteva cluburi din Capitală, care, să fiu sincer, nu m'a distrat de loc. Iată motivele pentru care nu mi așteptam la prea mult din partea filmului dela „Aro”.

Filmul era anunțat ca un imn pentru măreția întrecerii, pe cale cinstită, între două forțe.

S'a întâmplat că de astădată reclamația să nu mai exagereze și să spună curatul adevăr. Filmul e mult mai mult decât o simplă înșiruire de probe atletice. E o supremă luptă între 51 de țări pentru cucerirea unei medalii de aur. Bineînțeles, dealungul celor aproape două ore cât durează filmul, publicul are ocazia să asiste la minunate sărituri, cum ar fi aceea cu prăjina, când un atlet, într'un minut efort se înalță peste patru metri, face, acolo sus, o ultimă efort spre a nu dărâma bara de lemn, ceace l-ar descalifica, și, în sfârșit, cade, extenuat în grupa cu nisip. Dar cuprinde acest film scene mult

mai impresionante cari, ne-au lăsat încordăți pe scaun, cu sufletul la gură, urmărind lupta, pe viață și pe moarte, de pe ecran.

Iată-o, de pildă, în înălțime, 1 metru și 60 de centimetri. Prima oară a greșit. A doua oară lo fel. Mai are, o singură dată, dreptul să sară. Privește în dreapta, în stânga, pare calmă. Murmură ceva, pe semne rugăciunea. Pornește, întâi mai încet, apoi din ce în ce mai iute, sare, ochii publicului sunt ațintiți pe bara de lemn. N'a căzut, atleta a izbutit să sară regulat. Priveți-o, pe urmă pe atletă. E extenuată, și nu atâta de efortul ce i s'a cerut, ci mai mult de încordarea în care a trebuit să stea până să pornească să sară. Dacă era eliminată, țara ei nu mai avea nicio reprezentantă în probă. Așa că pentru mulțumirea ce se putea citi pe fața ei, nu putem găsi cuvintele potrivite în cadrul unei simple cronici cinematografice. Și mai sunt câteva pilde de entuziasm dealungul filmului.

Publicul care își încurajează reprezentanții lui în Olimpiadă, este de asemenea perfect prezentat în câteva scene.

Și dacă recomand filmul Olimpiadei cu toată căldura, este fiindcă vreau ca și alții să se bucure de această minunată pildă de sănătate și de entuziasm, care este filmul realizat de Leni Riefenstahl. A știut această rețigoare să ne reprezinte atât de bine gigantical concursul al Olimpiadei, făcându-ne să luăm parte cu tot sufletul la probele sportive, parcă n'am fi asistat la lucruri petrecute de mult. Toate cuvintele de lauda, de asemenea, pentru introducerea filmului. Într'un cuvânt, filmul merită aplauzele entuziaste care au subliniat sfârșitul filmului. E un mare succes al cinematografului german.

TRAIAN LALESCU

Să tot fie vreo doisprezece ani, de când se abătuse peste satul nostru pândalnicia holeră.

Nu numai horățelele umpluseră ulițele și fâgașele. Mureau și oile, caii, vacile. Boii cădeau pe brazdă și întepeneau locului. Nori de duhoare se ridicau în slăvi. Păcate nemaipomenite...

Doar pisicile și câinii domneau pe vremea aceea. Cât era noaptea de la Dumnezeu, nu-și mai dau pace. Inșă ferească Sfântul, să te fi deșteptat în meunatul și văitatul lor. Carnea și-se ncrâncăna și părul și-se făcea măciucă în așternut. Pe semne că duhurile rele foiau împrejurul locuințelor și priveau tăcute spre ferestre și uși, unde se rosteau rugăciuni.

Bieții oameni o împătraseră. — Murim și noi mâne-poimâne, moția din cap câte unul, cu desrădejde.

— Murim de foame, vere... — Mare-i Dumnezeu;... de-om muri, morți să fim; n'o sta să m'părăzim pământul!...

Femeile au alergat și ele la baba Nița vrăjitoarea, care soarbe norii de pe cer de nu mai vezi picătură de ploaie, cu jurământ, nouă săptămâni încheiate; au stărut de ea, că era meșteră nevoie mare în fermece: să facă

orânduiască lumea, care cum să moară; că știu eu că-i plină cartea și de dobitoace și de oameni.

Femeia rămase o clipă nedumerită... — Omule, îmi pare mie... și-ai cam pierdut din minți!...

— Dă-ți seama la vorbă!...

— Vină-ți în socoteli, nu te lega de rumân, omule!...

— N'auzi tu, stinge satul de vite. Tu nu știi, că n'ai de unde: Cetește pe carte și omoară vitele oamenilor; am stat aseară sub părete, la fereastra lui... până n'cumpăna nopții a cetit și a orânduind vitele.

Nedumerirea femeiei rămase acum numai pentru... „cartea” aceea. Gândi în sine ea că dacă-i carte la mijloc, trebuie să fie ceva: vreun blestem, descânțec, cine știe ce rugăciuni către deavoli. Iși făcu cruce, rămase mult cu capul în piept, cu privirile întinse asupra plodului din leagăn care mișca din mâini și din picioare ca o răgăcie căzută pe spate, apoi zise pentru sine:

— Ce carti o mai fi și asta, Maică Precostă?!...

— Ei, carti... cartea Bântura care bântuiește și vite și oameni. E căzută din stele, muliere, din plesnitură de noui; nu lucrează fiecare cu ea. Ei, he... biată ră-

posata de mumă-mea, sârmanal!...

— Asta nu-i lucru curat, se nchină iar femeia. Apoi se duse în grădină de smulse două cepe și cu o bucată de mălaiu de pe laviță le întinse bărbatului. Altcieva nu avea. Seceta mare din vara aceea topise totul. Multumim, răsă „doftorul”, căci văzuse el, din întâmplare, pe Nicolici mângându-i calul, dar, pe cât înțelesese, de drag îl mângăia, căci tare frumos mai era într'o vreme „Puiu doftorului”. Pe urmă știa toată lumea de ce murise calul, că scosese din pânțele lui o baniță de goange.

— Ori cum zici că-i zice cărții, Nene Fugășine?...

— Bântura, domnule doftor.

— Și cum l-ai descoperit așa de bine?

— Apoi am stat sub păretele lui, la fereastră; l'am văzut cum te văd și l-am auzit cum te-aud; cetind și blestemând. Da lucrează pe față, fără habar, că nu mai departe, da era să-mi omoare copilul să mă lase sărac.

— Ce spui?

— A!... nu știi tărășenia!... Costandin al meu, copilul ăi mare, îl suise naiba în vârful prunului, în grădină. Eu roboteam pe lângă niște tufe de fâșii. Aruncă ochii n vale; Nicolici, ghem în colțul cășii cu Bântura n mână. Mă uit în deal, Mitrache dascălul și Tican, slujitorii bisericii, unul lângă altul, cu ochii țintă la el.

— Eiii... zic eu, ăștia lucrează la una; lăsați șapa din mână. Costandine tată, — strigai la copilul, — dă-te jos mănecate-ăr tata că pentru capu tău lucrează hoții ăștia. N'apuca să sfârșesc vorba și, zdup, căzu copilul ca dovlacu din vârful prunului.

— Și și-a rupt gâtul?...

— N'a pățit nimic c'a fost pământul răvan, da s'a cam sclintit la minte; trâncăne vorbele și-mi răspunde aspru de la un rând de vreme.

— Nu-i lucru curat, nene Fugășine, zâmbi „doftorul” pe furis. Ține-te de capuri! Ține-te că-i bagi în belea. De mi-ai fi spus treaba asta mai de mult, ar fi el în pușcărie acum.

— Nu-i vremea trecută, domnule doftor!... Până la amneaz sânt la jandarmi și de n'o lua în samă spusele mele, o n'tind la tribunal. Aduc ordinul proco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

roco-

ce s'o pricepe ca să oprească mânia Domnului.

Zadarnic au fost toate ostenețiile, căci îndrăcita de boală nu s'a oprit, până ce n'a pustiit întreaga satul de dobitoace.

Lui nenea Fugășin n'apucase să-i moară decât o mândrețe de noatină, cea mai fruntea dintre oițe. S'a ațâțat foc rumânul și vreme de două zile n'a mâncat, n'a băut și n'a mai dat pe acasă de necaz. A stat în zăvoial satului, în tot timpul nopții, gândind mereu. La ce? Naiba asta...

În dimineața când soarele săngeră repeziniile apei Coșuștea, care curge la o sburătură de piatră, pe din vale de coliba lui, sări și el prilezul în obor. Lița, nevastă-sa, își legăna copilul sub dud.

— Doamne, omule, se miră ea, privindu-l lung; dar ce pomina mai e și asta, frate?!...

— Pomină de-a mare, muliere!...

— Ei?!...

— Moartea vitelor în mijlocul satului și n'o vede nimeni.

— Auzi-acuma, na!...

— Fii pe pace!...

— !...

— Doarme Nicolici cu ea sub cap.

— Vai de mine, omule!...

— Lasă văitatul și dă-mi la răpezeală ceva să iau în gură. Mă duc să chem jandarmii, să-l ridice până nu-i vremea trecută; că de nu, muliere, ascultă-mă: când n'o mai fi dobitoace în sat, se pune smintitul de Nicolici să

Trăire și conformism

(Urmare din pag. 1-a)

d. Al. Dima vede în localismul creator un fenomen actual și acut, un mijloc de „stimulare culturală a centrelor urbane” — și în acest sens, se pare că ardeleanismul literar a dat cele mai prețioase contribuții. Se vede o condiție de viață, înafara centralismului absorbant, și nu este lipsită de miez afirmația că „tendința centralistă a literaturii românești, după războiu se asociază cu producerea unor opere rafinate, îndelung lucrate, tehnicește realizate, lipsite însă de spontaneitate și de contactul cu firescul vieții provinciale”.

Din această pricină a urmat în chip firesc o „criză” a poeziei și a literaturii în genere, și s'a conturat tot mai necesară întoarcerea la cadrele istorice și la operele reprezentative. În acest sens, o precizare de mare valoare critică a adus d. prof. N. Iorga atunci când a spus că „întoarcerea la tradiție nu înseamnă, întoarcerea la trecut, ci înțelegerea în seamă a ceea ce din transmisiunea secolilor e încă viu, cu adevărat viu, în sufletul omeneș”. (Idei asupra problemelor actuale”, pag. 13). Noi n'am înțeles nicodată prin tradiții nici conformism fără trăire și nici dogmatism critic și savant. A păstra tradiția înseamnă a promova credința unei trăiri în contemporaneitate; o trăire spontană și sinergetică, o în-

telegere a vieții pe un plan dinamic și creator. Aici credem noi că se află ununot de gravitate al problemei. Prin această biologie colectivă se rezolvă necunoscutele, dacă sunt, ale fenomenului românesc. Drumurile se despica în această perspectivă. Chi-nuții de acest gând, doi tineri scriitori au tălmăcit cum se cuvine, după temperamentalul fiecăruia, structura acestui moment de trăire, care poate însemna prin intensitatea lui o eternitate. Două citate sunt dovăditoare: „Inerți intelectualii, o spune d. Mircea Eliade, — judecă întotdeauna un popor prin ce crează, nu-l judecă prin ceea ce este. Prin supraviațuirea lui. A „creia” este concepție individualistă; a fi, așa cum a lăsat Dumnezeu, este adevărata axă a „spiritualității” populului”. Această dumnezeiască trăire capătă sub condelul d-lui Em? Cloran străluciri și puteri: promotește: „Nici națunea nu verifică sensul ideal al umanității, fiindcă fiecare vrea să i se substituie. Și o națune nu este mare decât nu încearcă să se substituie umanității”. Ne-am născut sub constelația unui destin care nu ne îngăduie să fim alții decât cum ne impune biologia, adică rasa și istoria. Trăirea în rasă și în istorie nu înseamnă conformism și cristalizare a vieții, după toate legile biologiei, pe linia necontenit depășiri.

NICOLAE ROȘU

(Urmare în pag. următoare)

Literatură, artă, idei...

Camil Petrescu la Teatrul Național

D. Camil Petrescu a fost numit director al Teatrului Național.

Camil Petrescu

nal. Înregistrăm faptul, cu o bucurie ușor de bănuț, având

MONOGRAFIA

pe care apreciatul romancier E. Iordan a acceptat s-o scrie cu materialul cules de „scriitorul Lucian Petrescu” despre Caragiale, poartă un subtil caracteristic: „Tragicul destin al unui mare scriitor”.

Nici Eminescu nu cred să fi înțeles cândva scriind despre „mittelel” ce se va oferi după moarte, „lăudându-se pe el” — că un Lucian oarecare ar putea mânji cu atingerea lui gogomană memoria unui scriitor de talia lui Caragiale.

E o tragedie pe care d. Iordan pare să o fi înțeles adăugând subtilului cu precizie.

D. Iordan a avut parc-se nu numai slăbiciunea de a-și alătura numele de o semnătură definitivă compromisă și profund ridicolă ci și pe aceea de a lăsa ilustrului său informator libertatea de a se amesteca în redactarea materialului. Așa se explică de ce putem citi în acest volum rânduri de felul acestora:

„Calope debutează pentru prima oară” (pag. 37).
„Cu toate că trăia la un loc cu florile câmpiei, cu păsările arborilor și cu toată lumea aceea inedită de frânje și lucruri mici...” (pg. 53).
„În săbăteasca dela Haimanalele, mai mult se phctisea decât se distra” (pg. 59).
„Timpul acesta de dibuire în nomenclatura unei vieți noi...” și „șeurile nu-i sunt sculite de soartă” (pg. 85).

„Caragiale nu neglijează partea superioară a foamei lui după cunoaștere și adevăr” (pg. 93).

„Gluma nu mai poate fi o armă împotriva d-lui Lucian Petrescu și a celor ce-i îngăduie să-și publice nevrozele.”

Ani întregi, profesori de limba română, al căror nume ne e rusine să-l rostim, au recomandat cu căldură elevilor istoria literaturii române a d-lui Lucian Petrescu.

S-au epuizat astfel trei ediții. În cea dintâi versiune se puteau citi enormități ca de pildă „uciderea cu revolverul a lui El Zorab”, „trilogia de cinci volume a Comănăștenilor” și multe altele și mai și. Editura Sococ învâltită în buna sa credință a avut deosebită război publicarea unei a doua ediții cu tot succesul obținut de cea dintâi. D. Lucian Petrescu a făcut unele corecturi acolo unde greșelile îi fususeră semnalate și a pălănit pe un alt editor, d. Georgescu Delavras. Cugetarea i-a mai tipărit și două monografii despre Duhul Zamfirescu și Delavrancea, pline de erori și scrise înfiorător. Grație lipsei de informație a celor cari diriguiesc lecturile elevilor și aceste cărți „au mers”.

Socotind însă că scrisul d-lui Lucian Petrescu este pur și simplu un pericol pentru lumea școlară, cerem autorităților superioară o severă anchetă și interdicerea formală a utilizării acestor cărți în școlile românești.

O carte despre Oliveira Salazar, reformatorul vieții de Stat portugheze

Pentru informarea publicului românesc asupra reformelor cu caracter politic, social și economic experimentate după război, în diferite țări europene, editura „Universul” și-a propus să tipărească o serie de „Studii și orientări internaționale”, dintre care cel dintâi, de curând apărut, se intitulă Doctrina și organizarea revoluției portugheze, cu o prefață datorită d-lui Al. Gregorian, unul din condeele cele mai talentate care s-au afirmat în presa și publicistica românească după război.

„Lucrarea de față — ne informează d. Gregorian, care e și autorul versiunii românești, după originalul întocmit de Secretariatul Propagandei de pe lângă Președinția Consiliului de miniștri din Lisabona — are numai rostul acesta de a informa și orienta pe intelectualii noștri asupra doctrinei și organizării unui regim de stil autoritar, dintr-o țară renăscută din haos, care servește în ceasul de față o foarte frumoasă lecție de înțelepciune și eroism Europei vechi și noi”.

Înțelegem de aci că revoluția portugheză nu este interesantă numai din punct de vedere documentar, ca experiență, ci are și o semnificație exemplară, intrucât e singura experiență de acest fel, care a reușit. D. Gregorian a știut să discearnă cu o singură intuiție și să accentueze, în luminosele pagini introductive ale

cestor cărți în școlile românești. Este o măsură care apără deopotriva memoria scriitorilor noștri mari și școala românească.

TRECUTE VIETI DE DOAMNE ȘI DOMNITE. Vol. III, de C. GANE. (Ed. „Universul”).

În ed. „Universul” a apărut volumul III din impozanta lucrare a d-lui C. Gane: „Trecute vieti de Doamne și Domnite”. Volumul cuprinde răstimpul de la restabilirea domniilor pământului în România.

În ed. „Universul” a apărut volumul III din impozanta lucrare a d-lui C. Gane: „Trecute vieti de Doamne și Domnite”. Volumul cuprinde răstimpul de la restabilirea domniilor pământului în România.

În ed. „Universul” a apărut volumul III din impozanta lucrare a d-lui C. Gane: „Trecute vieti de Doamne și Domnite”. Volumul cuprinde răstimpul de la restabilirea domniilor pământului în România.

În ed. „Universul” a apărut volumul III din impozanta lucrare a d-lui C. Gane: „Trecute vieti de Doamne și Domnite”. Volumul cuprinde răstimpul de la restabilirea domniilor pământului în România.

În ed. „Universul” a apărut volumul III din impozanta lucrare a d-lui C. Gane: „Trecute vieti de Doamne și Domnite”. Volumul cuprinde răstimpul de la restabilirea domniilor pământului în România.

În ed. „Universul” a apărut volumul III din impozanta lucrare a d-lui C. Gane: „Trecute vieti de Doamne și Domnite”. Volumul cuprinde răstimpul de la restabilirea domniilor pământului în România.

În ed. „Universul” a apărut volumul III din impozanta lucrare a d-lui C. Gane: „Trecute vieti de Doamne și Domnite”. Volumul cuprinde răstimpul de la restabilirea domniilor pământului în România.

În ed. „Universul” a apărut volumul III din impozanta lucrare a d-lui C. Gane: „Trecute vieti de Doamne și Domnite”. Volumul cuprinde răstimpul de la restabilirea domniilor pământului în România.

În ed. „Universul” a apărut volumul III din impozanta lucrare a d-lui C. Gane: „Trecute vieti de Doamne și Domnite”. Volumul cuprinde răstimpul de la restabilirea domniilor pământului în România.

În ed. „Universul” a apărut volumul III din impozanta lucrare a d-lui C. Gane: „Trecute vieti de Doamne și Domnite”. Volumul cuprinde răstimpul de la restabilirea domniilor pământului în România.

În ed. „Universul” a apărut volumul III din impozanta lucrare a d-lui C. Gane: „Trecute vieti de Doamne și Domnite”. Volumul cuprinde răstimpul de la restabilirea domniilor pământului în România.

În ed. „Universul” a apărut volumul III din impozanta lucrare a d-lui C. Gane: „Trecute vieti de Doamne și Domnite”. Volumul cuprinde răstimpul de la restabilirea domniilor pământului în România.

În ed. „Universul” a apărut volumul III din impozanta lucrare a d-lui C. Gane: „Trecute vieti de Doamne și Domnite”. Volumul cuprinde răstimpul de la restabilirea domniilor pământului în România.

În ed. „Universul” a apărut volumul III din impozanta lucrare a d-lui C. Gane: „Trecute vieti de Doamne și Domnite”. Volumul cuprinde răstimpul de la restabilirea domniilor pământului în România.

În ed. „Universul” a apărut volumul III din impozanta lucrare a d-lui C. Gane: „Trecute vieti de Doamne și Domnite”. Volumul cuprinde răstimpul de la restabilirea domniilor pământului în România.

În ed. „Universul” a apărut volumul III din impozanta lucrare a d-lui C. Gane: „Trecute vieti de Doamne și Domnite”. Volumul cuprinde răstimpul de la restabilirea domniilor pământului în România.

În ed. „Universul” a apărut volumul III din impozanta lucrare a d-lui C. Gane: „Trecute vieti de Doamne și Domnite”. Volumul cuprinde răstimpul de la restabilirea domniilor pământului în România.

În ed. „Universul” a apărut volumul III din impozanta lucrare a d-lui C. Gane: „Trecute vieti de Doamne și Domnite”. Volumul cuprinde răstimpul de la restabilirea domniilor pământului în România.

În ed. „Universul” a apărut volumul III din impozanta lucrare a d-lui C. Gane: „Trecute vieti de Doamne și Domnite”. Volumul cuprinde răstimpul de la restabilirea domniilor pământului în România.

În ed. „Universul” a apărut volumul III din impozanta lucrare a d-lui C. Gane: „Trecute vieti de Doamne și Domnite”. Volumul cuprinde răstimpul de la restabilirea domniilor pământului în România.

În ed. „Universul” a apărut volumul III din impozanta lucrare a d-lui C. Gane: „Trecute vieti de Doamne și Domnite”. Volumul cuprinde răstimpul de la restabilirea domniilor pământului în România.

În ed. „Universul” a apărut volumul III din impozanta lucrare a d-lui C. Gane: „Trecute vieti de Doamne și Domnite”. Volumul cuprinde răstimpul de la restabilirea domniilor pământului în România.

În ed. „Universul” a apărut volumul III din impozanta lucrare a d-lui C. Gane: „Trecute vieti de Doamne și Domnite”. Volumul cuprinde răstimpul de la restabilirea domniilor pământului în România.

În ed. „Universul” a apărut volumul III din impozanta lucrare a d-lui C. Gane: „Trecute vieti de Doamne și Domnite”. Volumul cuprinde răstimpul de la restabilirea domniilor pământului în România.

În ed. „Universul” a apărut volumul III din impozanta lucrare a d-lui C. Gane: „Trecute vieti de Doamne și Domnite”. Volumul cuprinde răstimpul de la restabilirea domniilor pământului în România.

În ed. „Universul” a apărut volumul III din impozanta lucrare a d-lui C. Gane: „Trecute vieti de Doamne și Domnite”. Volumul cuprinde răstimpul de la restabilirea domniilor pământului în România.

În ed. „Universul” a apărut volumul III din impozanta lucrare a d-lui C. Gane: „Trecute vieti de Doamne și Domnite”. Volumul cuprinde răstimpul de la restabilirea domniilor pământului în România.

În ed. „Universul” a apărut volumul III din impozanta lucrare a d-lui C. Gane: „Trecute vieti de Doamne și Domnite”. Volumul cuprinde răstimpul de la restabilirea domniilor pământului în România.

În ed. „Universul” a apărut volumul III din impozanta lucrare a d-lui C. Gane: „Trecute vieti de Doamne și Domnite”. Volumul cuprinde răstimpul de la restabilirea domniilor pământului în România.

În ed. „Universul” a apărut volumul III din impozanta lucrare a d-lui C. Gane: „Trecute vieti de Doamne și Domnite”. Volumul cuprinde răstimpul de la restabilirea domniilor pământului în România.

În ed. „Universul” a apărut volumul III din impozanta lucrare a d-lui C. Gane: „Trecute vieti de Doamne și Domnite”. Volumul cuprinde răstimpul de la restabilirea domniilor pământului în România.

În ed. „Universul” a apărut volumul III din impozanta lucrare a d-lui C. Gane: „Trecute vieti de Doamne și Domnite”. Volumul cuprinde răstimpul de la restabilirea domniilor pământului în România.

O carte despre Oliveira Salazar, reformatorul vieții de Stat portugheze

Pentru informarea publicului românesc asupra reformelor cu caracter politic, social și economic experimentate după război, în diferite țări europene, editura „Universul” și-a propus să tipărească o serie de „Studii și orientări internaționale”, dintre care cel dintâi, de curând apărut, se intitulă Doctrina și organizarea revoluției portugheze, cu o prefață datorită d-lui Al. Gregorian, unul din condeele cele mai talentate care s-au afirmat în presa și publicistica românească după război.

„Lucrarea de față — ne informează d. Gregorian, care e și autorul versiunii românești, după originalul întocmit de Secretariatul Propagandei de pe lângă Președinția Consiliului de miniștri din Lisabona — are numai rostul acesta de a informa și orienta pe intelectualii noștri asupra doctrinei și organizării unui regim de stil autoritar, dintr-o țară renăscută din haos, care servește în ceasul de față o foarte frumoasă lecție de înțelepciune și eroism Europei vechi și noi”.

Înțelegem de aci că revoluția portugheză nu este interesantă numai din punct de vedere documentar, ca experiență, ci are și o semnificație exemplară, intrucât e singura experiență de acest fel, care a reușit. D. Gregorian a știut să discearnă cu o singură intuiție și să accentueze, în luminosele pagini introductive ale

artă de a governa într-un regim autoritar fără simonii, și un apanaj exclusiv al inteligenței”.

Esența revoluției salazariste constă din încercarea de reformă a vieții de Stat, dându-i o structură pronunțată economică, prin reorganizarea corporativă a forțelor producătoare — urmărind adică, în termenii lui Salazar chiar să facă „din viața economică un element de organizare politică”. Consecințele aplicării metodei salazariste n-au întârziat să-și dea roadele satisfăcătoare. „Viața politică s-a norma-

lizat cea dintâi — observă d. Gregorian — căci nu mai erau interese divergente care autau, ci principii organice și competente, politici fiind o prelungire naturală a profesurii”.

Așadar, o adevărată operă de asanare a moraturilor politice și atmosferii sociale, iată roadele reformei salazariste — „revoluția cea mai morală și cea mai curată din lume”.

Un punct de vedere doctrinar, concepția salazariană despre Stat, așa cum s-a concretizat prin constituția portugheză, se înjaștează ca un compromis între noua structură corporativă și unele practici liberale îndatinate în regimurile democratice. Nu trebuie văzut însă, în acest compromis doctrinar, o ezitare a dictatorului portughez în fața situației totalitare — precizează d. Gregorian.

„Statul portughez e, dimpotrivă, realizarea ideii a Statului de stil nou, care-și revenea dreptul sau la o autoritate pienuară, dar care accepta în aceiași timp o circumscricie a dreptului de comandă în limitele morale, primind astfel o înfrânare contra abuzului de putere pe care constituția o găsește în garanția personalității omenești”.

Credem că din citatele făcute reiese îndeajuns interesul de actualitate al acestei lucrări, prezentată cititorului român, de către traducător, cu o pasiune comunicativă pentru idei.

D. STELIAN SEGARCEA

e un tânăr foarte simțitor la ale poeziei trumusești. Domnia-sa a îmbogățit recent literatura română cu un volumaș de versuri „Cânteele scaldate în soare” apărut în editura „Adonis”.

Precum bardul latinității, veselul Alexandru, odinoară, așijderea d. Segarcea cântă lumca satului natal („Lunca de la Segarcea”).

Desprind câteva versuri din „Lunca” veselului Segarcea:

Infiorat-au macii pară!... — Buze de artiste — „Volvura a nins spre fală: Sute de batiste!... (probabil aie autorului, studinte în literă și publicist).
Sau:
„Albăstrelele” răzând Se leagăn cochete Parcă vor să le-admirăm A lor siluete!...
Iară „Ochiul Boului” Poartă fără a glumi Pălării de dame!...

D. Segarcea a reușit să trateze o temă V. Alexandrii în gen G. Topârceanu. E aci dovada unor lecturi asidue pentru care junele student merită biță albă la examenul de literatură română.

B. IORDAN ȘI V. GHETE: CARTEA SEZATORILOR ȘCOLARE

În editura „Cultura Românească”, d-nii B. Iordan și V. Ghețea au tipărit o carte de mare utilitate pentru școlari și dascăli lor.

Materialul autologic, instructiv și clar date pentru executarea jocurilor românești, calendarul istoric ce însoțește fiecare capitol sunt întocmite cu grijă spre a înlesni sarcina educatorilor noștri.

Selecionarea buciților literare depoză un farmec serios spirit critic din partea celor doi autori.

Materialul autologic, instructiv și clar date pentru executarea jocurilor românești, calendarul istoric ce însoțește fiecare capitol sunt întocmite cu grijă spre a înlesni sarcina educatorilor noștri.

Selecionarea buciților literare depoză un farmec serios spirit critic din partea celor doi autori.

Materialul autologic, instructiv și clar date pentru executarea jocurilor românești, calendarul istoric ce însoțește fiecare capitol sunt întocmite cu grijă spre a înlesni sarcina educatorilor noștri.

Selecionarea buciților literare depoză un farmec serios spirit critic din partea celor doi autori.

Materialul autologic, instructiv și clar date pentru executarea jocurilor românești, calendarul istoric ce însoțește fiecare capitol sunt întocmite cu grijă spre a înlesni sarcina educatorilor noștri.

Selecionarea buciților literare depoză un farmec serios spirit critic din partea celor doi autori.

Materialul autologic, instructiv și clar date pentru executarea jocurilor românești, calendarul istoric ce însoțește fiecare capitol sunt întocmite cu grijă spre a înlesni sarcina educatorilor noștri.

Selecionarea buciților literare depoză un farmec serios spirit critic din partea celor doi autori.

Materialul autologic, instructiv și clar date pentru executarea jocurilor românești, calendarul istoric ce însoțește fiecare capitol sunt întocmite cu grijă spre a înlesni sarcina educatorilor noștri.

Selecionarea buciților literare depoză un farmec serios spirit critic din partea celor doi autori.

Materialul autologic, instructiv și clar date pentru executarea jocurilor românești, calendarul istoric ce însoțește fiecare capitol sunt întocmite cu grijă spre a înlesni sarcina educatorilor noștri.

Selecionarea buciților literare depoză un farmec serios spirit critic din partea celor doi autori.

Materialul autologic, instructiv și clar date pentru executarea jocurilor românești, calendarul istoric ce însoțește fiecare capitol sunt întocmite cu grijă spre a înlesni sarcina educatorilor noștri.

Selecionarea buciților literare depoză un farmec serios spirit critic din partea celor doi autori.

Materialul autologic, instructiv și clar date pentru executarea jocurilor românești, calendarul istoric ce însoțește fiecare capitol sunt întocmite cu grijă spre a înlesni sarcina educatorilor noștri.

Selecionarea buciților literare depoză un farmec serios spirit critic din partea celor doi autori.

Materialul autologic, instructiv și clar date pentru executarea jocurilor românești, calendarul istoric ce însoțește fiecare capitol sunt întocmite cu grijă spre a înlesni sarcina educatorilor noștri.

Selecionarea buciților literare depoză un farmec serios spirit critic din partea celor doi autori.

reclamantul numește pe domnia Mitrache Dascăl și Tican Păun. Care în fața lor susnumitul Petru Nicolici citea pe Cartea Bântura și omora vite”.

— Foarte bine... zodie să fie. Dar ce-i aia zodie și ce cată zodia la el sub brâu? Aici nu e lucru curat, nici constiit...
— Bântura, Bântura, domnule șef, legați-l scoateți-l afară din sat cu ea cu tot, mai zise nenea Fugășin triumfător, în timp ce șeful furios cuprinsese măsura între brațe și „concentrându-se grozav”, scria procesul verbal nu numai cu mâna, ci și cu picteul, cu ochii, cu buzele, cu întreagă făptura lui....

„Noi sexia Văii Coșuștea pendinte de judecătoria Broșteni ce ne-am aflat azi, la 6 August în exercitiul funcțiunii în comuna Silișteni și am constatat în persoana și de față cele ce urmează. Că potrivit cu ordinul dat de onor Tribunal, ne asociem cu reclamantul Gheorghe Fugășin. Și în numele legii tindem act de dare în judecată locitorului din susnumita comună Petru Nicolici. Care s'a făcut vinovat de omoritoare de vite cetind pe cartea vrăjitoarească. Ce s'a descoperit ca fiind chiar la el la brâu în timpul cercetării. Care carte se numește Bântura iar oamenii subțin că-i mai zice și zodie. Care susnumitul Petru Nicolici prin această carte a făcut jaf locitorilor din com. Silișteni. Iar drept martori ai acestui proces

incăpăținare și hotărâre: „Bântura-i Bântură și zodia-i zodie, ce-are aface capra cu oaia?” Așa, roșu ca racul și crunt, șeful se răsti:

— Foarte bine... zodie să fie. Dar ce-i aia zodie și ce cată zodia la el sub brâu? Aici nu e lucru curat, nici constiit...
— Bântura, Bântura, domnule șef, legați-l scoateți-l afară din sat cu ea cu tot, mai zise nenea Fugășin triumfător, în timp ce șeful furios cuprinsese măsura între brațe și „concentrându-se grozav”, scria procesul verbal nu numai cu mâna, ci și cu picteul, cu ochii, cu buzele, cu întreagă făptura lui....

„Noi sexia Văii Coșuștea pendinte de judecătoria Broșteni ce ne-am aflat azi, la 6 August în exercitiul funcțiunii în comuna Silișteni și am constatat în persoana și de față cele ce urmează. Că potrivit cu ordinul dat de onor Tribunal, ne asociem cu reclamantul Gheorghe Fugășin. Și în numele legii tindem act de dare în judecată locitorului din susnumita comună Petru Nicolici. Care s'a făcut vinovat de omoritoare de vite cetind pe cartea vrăjitoarească. Ce s'a descoperit ca fiind chiar la el la brâu în timpul cercetării. Care carte se numește Bântura iar oamenii subțin că-i mai zice și zodie. Care susnumitul Petru Nicolici prin această carte a făcut jaf locitorilor din com. Silișteni. Iar drept martori ai acestui proces

reclamantul numește pe domnia Mitrache Dascăl și Tican Păun. Care în fața lor susnumitul Petru Nicolici citea pe Cartea Bântura și omora vite”.

— Foarte bine... zodie să fie. Dar ce-i aia zodie și ce cată zodia la el sub brâu? Aici nu e lucru curat, nici constiit...
— Bântura, Bântura, domnule șef, legați-l scoateți-l afară din sat cu ea cu tot, mai zise nenea Fugășin triumfător, în timp ce șeful furios cuprinsese măsura între brațe și „concentrându-se grozav”, scria procesul verbal nu numai cu mâna, ci și cu picteul, cu ochii, cu buzele, cu întreagă făptura lui....

„Noi sexia Văii Coșuștea pendinte de judecătoria Broșteni ce ne-am aflat azi, la 6 August în exercitiul funcțiunii în comuna Silișteni și am constatat în persoana și de față cele ce urmează. Că potrivit cu ordinul dat de onor Tribunal, ne asociem cu reclamantul Gheorghe Fugășin. Și în numele legii tindem act de dare în judecată locitorului din susnumita comună Petru Nicolici. Care s'a făcut vinovat de omoritoare de vite cetind pe cartea vrăjitoarească. Ce s'a descoperit ca fiind chiar la el la brâu în timpul cercetării. Care carte se numește Bântura iar oamenii subțin că-i mai zice și zodie. Care susnumitul Petru Nicolici prin această carte a făcut jaf locitorilor din com. Silișteni. Iar drept martori ai acestui proces

reclamantul numește pe domnia Mitrache Dascăl și Tican Păun. Care în fața lor susnumitul Petru Nicolici citea pe Cartea Bântura și omora vite”.

— Foarte bine... zodie să fie. Dar ce-i aia zodie și ce cată zodia la el sub brâu? Aici nu e lucru curat, nici constiit...
— Bântura, Bântura, domnule șef, legați-l scoateți-l afară din sat cu ea cu tot, mai zise nenea Fugășin triumfător, în timp ce șeful furios cuprinsese măsura între brațe și „concentrându-se grozav”, scria procesul verbal nu numai cu mâna, ci și cu picteul, cu ochii, cu buzele, cu întreagă făptura lui....

„Noi sexia Văii Coșuștea pendinte de judecătoria Broșteni ce ne-am aflat azi, la 6 August în exercitiul funcțiunii în comuna Silișteni și am constatat în persoana și de față cele ce urmează. Că potrivit cu ordinul dat de onor Tribunal, ne asociem cu reclamantul Gheorghe Fugășin. Și în numele legii tindem act de dare în judecată locitorului din susnumita comună Petru Nicolici. Care s'a făcut vinovat de omoritoare de vite cetind pe cartea vrăjitoarească. Ce s'a descoperit ca fiind chiar la el la brâu în timpul cercetării. Care carte se numește Bântura iar oamenii subțin că-i mai zice și zodie. Care susnumitul Petru Nicolici prin această carte a făcut jaf locitorilor din com. Silișteni. Iar drept martori ai acestui proces

reclamantul numește pe domnia Mitrache Dascăl și Tican Păun. Care în fața lor susnumitul Petru Nicolici citea pe Cartea Bântura și omora vite”.

— Foarte bine... zodie să fie. Dar ce-i aia zodie și ce cată zodia la el sub brâu? Aici nu e lucru curat, nici constiit...
— Bântura, Bântura, domnule șef, legați-l scoateți-l afară din sat cu ea cu tot, mai zise nenea Fugășin triumfător, în timp ce șeful furios cuprinsese măsura între brațe și „concentrându-se grozav”, scria procesul verbal nu numai cu mâna, ci și cu picteul, cu ochii, cu buzele, cu întreagă făptura lui....

„Noi sexia Văii Coșuștea pendinte de judecătoria Broșteni ce ne-am aflat azi, la 6 August în exercitiul funcțiunii în comuna Silișteni și am constatat în persoana și de față cele ce urmează. Că potrivit cu ordinul dat de onor Tribunal, ne asociem cu reclamantul Gheorghe Fugășin. Și în numele legii tindem act de dare în judecată locitorului din susnumita comună Petru Nicolici. Care s'a făcut vinovat de omoritoare de vite cetind pe cartea vrăjitoarească. Ce s'a descoperit ca fiind chiar la el la brâu în timpul cercetării. Care carte se numește Bântura iar oamenii subțin că-i mai zice și zodie. Care susnumitul Petru Nicolici prin această carte a făcut jaf locitorilor din com. Silișteni. Iar drept martori ai acestui proces

reclamantul numește pe domnia Mitrache Dascăl și Tican Păun. Care în fața lor susnumitul Petru Nicolici citea pe Cartea Bântura și omora vite”.

— Foarte bine... zodie să fie. Dar ce-i aia zodie și ce cată zodia la el sub brâu? Aici nu e lucru curat, nici constiit...
— Bântura, Bântura, domnule șef, legați-l scoateți-l afară din sat cu ea cu tot, mai zise nenea Fugășin triumfător, în timp ce șeful furios cuprinsese măsura între brațe și „concentrându-se grozav”, scria procesul verbal nu numai cu mâna, ci și cu picteul, cu ochii, cu buzele, cu întreagă făptura lui....

„Noi sexia Văii Coșuștea pendinte de judecătoria Broșteni ce ne-am aflat azi, la 6 August în exercitiul funcțiunii în comuna Silișteni și am constatat în persoana și de față cele ce urmează. Că potrivit cu ordinul dat de onor Tribunal, ne asociem cu reclamantul Gheorghe Fugășin. Și în numele legii tindem act de dare în judecată locitorului din susnumita comună Petru Nicolici. Care s'a făcut vinovat de omoritoare de vite cetind pe cartea vrăjitoarească. Ce s'a descoperit ca fiind chiar la el la brâu în timpul cercetării. Care carte se numește Bântura iar oamenii subțin că-i mai zice și zodie. Care susnumitul Petru Nicolici prin această carte a făcut jaf locitorilor din com. Silișteni. Iar drept martori ai acestui proces

reclamantul numește pe domnia Mitrache Dascăl și Tican Păun. Care în fața lor susnumitul Petru Nicolici citea pe Cartea Bântura și omora vite”.

— Foarte bine... zodie să fie. Dar ce-i aia zodie și ce cată zodia la el sub brâu? Aici nu e lucru curat, nici constiit...
— Bântura, Bântura, domnule șef, legați-l scoateți-l afară din sat cu ea cu tot, mai zise nenea Fugășin triumfător, în timp ce șeful furios cuprinsese măsura între brațe și „concentrându-se grozav”, scria procesul verbal nu numai cu mâna, ci și cu picteul, cu ochii, cu buzele, cu întreagă făptura lui....

„Noi sexia Văii Coșuștea pendinte de judecătoria Broșteni ce ne-am aflat azi, la 6 August în exercitiul funcțiunii în comuna Silișteni și am constatat în persoana și de față cele ce urmează. Că potrivit cu ordinul dat de onor Tribunal, ne asociem cu reclamantul Gheorghe Fugășin. Și în numele legii tindem act de dare în judecată locitorului din susnumita comună Petru Nicolici. Care s'a făcut vinovat de omoritoare de vite cetind pe cartea vrăjitoarească. Ce s'a descoperit ca fiind chiar la el la brâu în timpul cercetării. Care carte se numește Bântura iar oamenii subțin că-i mai zice și zodie. Care susnumitul Petru Nicolici prin această carte a făcut jaf locitorilor din com. Silișteni. Iar drept martori ai acestui proces